

RUDAR

ČASOPIS POSLOVNEGA SISTEMA PREMOGOVNIK VELENJE
oktober 2005, številka 8, leto XXXIX

130 let premogovništva v Šaleški dolini

Zavrtajmo v prihodnost

Premog - vir energije za prihodnost

Stran 5

V Sloveniji nimamo dovolj lastnih
virov energije

Stran 9

V jami vedno tri reševalne ekipe

Stran 14

Znova med najboljšimi

stran 29

5 Premog – vir energije za prihodnost

Povpraševanje in poraba premoga bosta v prihodnosti rasli. Izziv je predvsem v čistih tehnologijah pridobivanja in izrabe premoga ter v večjih izkoristkih njegove predelave.

8 Energetska bilanca 2005

9 V Sloveniji nimamo dovolj lastnih virov energije

10 Ogrevajmo se pametneje

11 3. strateška konferenca skupine HSE

12 Kako imeti dovolj energije

14 V jami vedno tri reševalne ekipe

Jamska reševalna četa šteje 87 aktivnih članov in 26 članov tehničnega osebja, to so oskrbniki reševalne postaje, inštruktorji, zdravniki, vodstvo reševanja.

15 Omejevanje odkopa premoga

16 Prenehajte s tem hrupom!

18 V jami Pesje se je razlilo olje

19 Požar na objektu PLP

V oktobru smo v dveh simulacijah preverjali ravnanje v skladu s plani ukrepanja v izrednih razmerah. Obe simulaciji sta uspeli.

20 Inovatorji tudi v letu 2005 produktivni

22 HTZ IP – Ekskurzija v NEK

24 GOST – Nagrade tudi v GOST-ove roke

25 RGP – Projekti RGP

26 Naš gost: Srečko Gračner

28 Dnevu turizma ob rob

29 Znova med najboljšimi

Tretje mesto na letošnji konferenci o ravnanju z ljudmi pri delu je pripadlo Premogovniku Velenje za projekt Leto komuniciranja.

30 Živahna in delovna jesen društva diabetikov

32 130 let tudi na filmu

33 Modri in oranžni pod eno streho

34 Zdravje: Energija

36 Športno društvo

Časopis poslovnega sistema
Premogovnik Velenje,
oktober 2005, številka 8

Izdajatelj

Poslovni sistem Premogovnik Velenje

Uredništvo

Glavna in odgovorna urednica:
Diana Janežič

Novinarka in lektorica: Dragica Marinšek

Oblikovanje: Ivo Hans Avberšek

Naslov: Uredništvo Rudarja,
Partizanska 78, 3320 Velenje,
tel. 03/899 61 00, int. 63-96,
fax. 03/5869-131

E-mail: Diana.Janezic@rlv.si, Ivo.
Avbersek@rlv.si

Uredniški odbor

Božena Steiner, predsednica,
Tatjana Krenker - gospodarsko
področje, Boris Potrč - tehnično
področje, Bojan Stropnik - razvoj-
no področje, Tomo Lipnik - sin-
dikat, Pavel Župevc - svet de-
lavcev, Janja Juvan - IP HTZ,
Matjaž Šalej - ERICo, Metka Ma-
rič - Gost, Borut Zager - Ha-
bit, Ivan Pečovnik - RGP, Milena
Krofl - PLP, Miro Sitar - Telkom
sistemi, Jožica Peterlin - šport-
no društvo

Grafična priprava

Eurograf, d.d. Velenje

Tisk

Eurograf, d.d. Velenje

Naklada 4000 izvodov

Mesečnik Rudar prejemaajo zapo-
sleni v poslovnem sistemu Pre-
mogovnik Velenje brezplačno.
Davek na dodano vrednost po
stopnji 8,5%. Poština plačana
pri pošti 3320.

Rударili bomo vse do leta 2040

Delež premoga v energetske bilanci EU-25 je danes približno 20-odstoten. Danes je EU že 50-odstotno energetske odvisna, do leta 2030 pa se bo uvozna odvisnost povzpela na 70 odstotkov.

Proizvodnja premoga v Republiki Sloveniji pada. Od rekordnih 6,8 milijona ton v začetku 80. let prejšnjega stoletja je proizvodnja padla na 4,8 milijona ton v letu 2004. Podobni, vendar še izrazitejši trendi se dogajajo tudi v EU.

Navkljub vsem ekonomskim in ekološkim slabostim premoga EU ne bo bistveno zmanjševala sedanje porabe domačega in uvoženega premoga.

Zamenjava premoga z drugimi fosilnimi gorivi bo v Republiki Sloveniji neizogibno poslabšala samozadostnost in povečala uvozno odvisnost tudi pri proizvodnji električne energije. Zato je tudi v bodoče potrebno ohraniti večji del domače proizvodnje lignita v Premogovniku Velenje.

Proizvodnja v Premogovniku Velenje se bo ohranila do leta 2040, ko bodo zaloge v velenjskem odkopnem polju izkoriščene. Uporaba našega premoga je predvidena samo v Termoelektrarni Šoštanj. V razvojnem načrtu Premogovnika Velenje od leta 2005 do leta 2014 je predvideno, da bomo zagotavljali proizvodnjo premoga v višini, ki jo predvideva nacionalni energetske program oziroma po potrebah iz letnih energetskih bilanc Republike Slovenije. V letu 2004 smo za zanesljivo oskrbo Slovenije z električno energijo dosegli proizvodnjo 4,19 milijona ton, v letošnjem letu pa predvidevamo proizvodnjo približno 4 milijone ton lignita. To je znatno več, kot predvideva nacionalni energetske program. Trendi porabe električne energije pa tudi v prihodnje kažejo le navzgor.

Poslovanje Premogovnika Velenje temelji na dveh stebrih. Prvi je proces premoga, kjer bomo s stalnimi racionalizacijami poslovanja zmanjšali obseg jame in število zaposlenih za 875 do leta 2014. Ob tem bo treba zapreti del odkopnega polja, to je jamo Škale.

Drugi steber pa predstavlja kadrovske prestrukturiranje matičnega podjetja in hčerinskih družb. V letu 2003 smo za doseganje tega cilja ustanovili 5 novih hčerinskih družb, tako da jih imamo sedaj skupaj 11. V odvisnih družbah je zaposlenih 1.300 delavcev. Osnovni cilj vseh družb je postopno zmanjševanje odvisnosti od matičnega podjetja. Učinkovito razmerje je 20:80 v korist drugih trgov. V ta namen bomo v družbe z največjo odvisnostjo od matere morali vpeljati nove programe in ustanoviti še katero novo podjetje.

V vseh primerih pa bomo iskali za nadaljnjo rast in razvoj odvisnih družb poslovne partnerje z jasno poslovno vizijo in investicijskim potencialom. Brez sovlaganj v nove programe pa si zgodbe o

uspehu v Premogovniku Velenje tudi ne moremo predstavljati.

V nekaj vrsticah vam želim predstaviti temeljna izhodišča, ki smo jih zapisali v Razvojnem načrtu Poslovnega sistema Premogovnik Velenje.

Proizvodnjo lignita v Velenju lahko zagotovimo:

- z dolgoročnim povezovanjem poslov pridobivanja lignita in proizvodnje električne energije na temelju cen, ki zagotavljajo zanesljivo delo premogovnika ter optimalno proizvodnjo električne energije,
- s pridobitvijo dodatnih finančnih sredstev za zapiranje jame Škale; za del proizvedene električne energije iz velenjskega lignita lahko vlada RS uveljavi mehanizem prednostnega dispečiranja in s tem zagotavlja prodajo električne energije, proizvedene na podlagi domačih virov, do največ 15 odstotkov primarne energije za pokritje skupnih potreb po električni energiji v Sloveniji,
- z razvojno raziskovalnim delom na področju obstoječih ter novih tehnologij pridobivanja premoga,
- s kompetentnimi zaposlenimi.

Strategija razvoja povezanih podjetij Premogovnika Velenje je usmerjena:

- v zmanjševanje odvisnosti od internega trga (ciljno pod 20 odstotkov do Premogovnika),

- v zmanjševanje kapitalske odvisnosti od poslovnega sistema,
- v invalidskem podjetju HTZ je koncept razvoja usmerjen v izločanje programov, ki so tržno zanimivi in v racionalizacijo ter optimiranje programov, ki podpirajo proces pridobivanja premoga; v podporo konceptu razvoja je v HTZ ustanovljen center za usposabljanje in izobraževanje ter zaposlovanje.

V osnovni dejavnosti zmanjšujemo število zaposlenih in prezaposlujemo presežke, nova delovna mesta pa bomo zagotovili:

- z lastnimi sredstvi (naložbeno podjetje iz naslova prodaje poslovno nepotrebnih sredstev),
- s strateškimi partnerji z jasno poslovno vizijo, s trgom in z investicijskim potencialom (delež Premogovnika 49 odstotkov ali manj).

Sprejeti je treba pravila igre iz okolja:

- osnovna dejavnost se mora podrežati razmeram na energetske trgu, ki bo s 1. 7. 2007 v Sloveniji v celoti odprt in izrazito zaostren.

Sprejeti je treba interna pravila igre:

- osnovna dejavnost Premogovnika Velenje se ne bo spremenila, še naprej ostaja pridobivanje premoga,
- proces pridobivanja premoga bomo optimirali in investicijska vlaganja usmerili v racionalnejšo in varnejšo proizvodnjo,
- Premogovnik bo v naslednjem obdobju nadaljeval z organiziranjem dela osnovne dejavnosti v HTZ,
- HTZ bo poleg programov osnovne dejavnosti in programov, ki osnovno dejavnost podpirajo (vzdrževanje opreme v jami) razvijal programe, v katere bo lahko produktivno zaposlil invalide,
- razpoložljive vire v Premogovniku in HTZ bomo prerazporedili v spremljajoče dejavnosti, ki bodo sposobne delo pridobiti tudi izven poslovnega sistema, jih organizirali v samostojna podjetja ter jih poskušali povezati s partnerji izven sistema,
- povezane družbe Premogovnika bomo postopno lastniško preoblikovali (z izjemo HTZ),
- na trge bomo vstopali tudi prek vezanih poslov,
- pridobili bomo potrebne licence in koncesije za izvajanje del in storitev,
- dobre podjetniške zamisli bomo kapitalsko podprli,

- uveljavili bomo organizacijsko kulturo, ki bo vzpodbujala podjetništvo, inovativnost in timsko delo,
- razvijali bomo sisteme ravnanja z ljudmi pri delu: razvoj kadrov, motivacija in nagrajevanje, vodenje, komuniciranje, letni pogovori, razvoj koncepta učečega se podjetja.

Strateški cilji poslovnega sistema Premogovnik Velenje:

- racionalizacija procesa pridobivanja premoga,
- zagotavljanje varnosti in humanosti pri izvajanju delovnega procesa,
- reševanje okoljskih problemov,
- intenzivno prestrukturiranje povezanih podjetij in strokovnih služb Premogovnika Velenje ter ustanavljanje novih podjetij.

Cilji programa pridobivanja premoga:

- proizvodnja in prodaja premoga v skladno z 10-letno pogodbo,
- znižati stroške pridobivanja premoga za 15 odstotkov v naslednjih desetih letih,
- zmanjševati število zaposlenih skladno z rastjo produktivnosti 4 odstotke letno v Premogovniku in HTZ,
- pridobiti sredstva za zapiranje Jame Škale v naslednjih letih,
- ohranjati trend zmanjševanja izgubljenih dni zaradi nesreč pri delu in odsotnosti z dela zaradi bolezni za 3 odstotke na leto.

Razvojni načrt pred nas postavlja mnoge izzive. V vodstvu podjetja smo prepričani, da smo jih sposobni udeležiti, seveda pa je pogoj, da bomo v tem procesu sodelovali vsi zaposleni. Pomemben cilj razvojnega načrta je tudi načelo ohranitve zatečenih socialnih pravic in kadrovske prestrukturiranje brez odpušcanja zaposlenih.

Premog je med fosilnimi gorivi edini vir, ki bo na energetske trgu zaradi enormnega obsega zalogo po vsem svetu najdlje prisoten. Največje breme premoga so emisije ogljikovega dioksida. Raziskave na tem področju tečejo izjemno intenzivno in prepričani smo, da bo razvoj čistih tehnologij pridobivanja in uporabe premoga dolgoročno pripeljal do zelenih izkoristkov termoelektrarn in proizvodnje električne in toplotne energije brez emisij ogljikovega dioksida v ozračje. Razvojni cilji Termoelektrarne Šoštanj in Premogovnika Velenje so tako naravnani.

Dr. Evgen Dervarič

Premog - vir energije za prihodnost

Premog predstavlja 70 odstotkov zaloga vseh fosilnih goriv. Zanj je značilna stabilna rast porabe, v zadnjih 25 letih se je poraba premoga povečala za 50 odstotkov. Prednosti premoga so predvsem njegova razpoložljivost po vsem svetu, odlikuje ga zanesljivost oskrbe in varnost predelave.

Povpraševanje in poraba premoga bosta v prihodnosti rasli. Izziv je predvsem v čistih tehnologijah pridobivanja in izrabe premoga ter v večjih izkoristkih njegove predelave. Osnovno vodilo za pridobivanje in porabo premoga v prihodnosti bodo načela trajnostnega razvoja.

Premog je osnovno gorivo za proizvodnjo električne energije na Kitajskem, v Indiji, Južni Afriki pa tudi v drugih delih sveta. Predstavlja 23 odstotkov osnovne svetovne energije, 38 odstotkov električne energije in 70 odstotkov energije v jeklarstvu.

Pogled v svet in Evropo

Kot energetski vir je bil premog (črni, rjavi in lignit) eden od dejavnikov, ki so oblikovali gospodarski in politični razvoj Evrope v devetnajstem in dvajsetem stoletju. Tako države kot tudi industrijske regije dolgujejo velik delež svojega gospodarskega uspeha prav temu gorivu. Ali bo tako tudi v enaindvajsetem stoletju?

Ob razpravah o podnebnih spremembah in vplivu ogljikovega dioksida (CO₂), se pojavljajo tudi naraščajoče zahteve po »dekarbonizaciji« (brez ogljika, razogljivenje) svetovnega gospodarstva. Evropa naj bi prevzela vodilno vlogo pri teh aktivnostih in podprla »napredno« energetsko oskrbo brez uporabe premoga in celo brez uporabe jedrske energije. Vendar takšne zahteve niso realne, še manj pa so razumne.

Oskrbe z energijo iz različnih virov (energy mix) si brez premoga v Evropski skupnosti ni mogoče predstavljati. Poleg tega je neizogibno potreben tudi predvsem za proizvodnjo jekla in še za dru-

ge, energetsko intenzivne panoge. Premog kot edini pomemben domači energetski vir zagotavlja določeno stopnjo neodvisnosti v energetski politiki in je zato potreben zaradi zanesljivosti energetske oskrbe.

Na svetovnih tržiščih so na voljo dovolj velike količine premoga, ki jih je mogoče varno transportirati in hraniti brez vsakršnih težav. Novi materiali in izboljšani tehnološki postopki pomenijo večjo stopnjo učinkovitosti novih, na napredni tehnologiji temelječih elektrarn. Povsem jasno je, da gre tu za gospodarske prednosti, obenem pa prav tako prinaša še pozitivne ekološke učinke.

V primeru, da bi prenovili vse termoelektrarne na svetu tako, da bi zadovoljevale današnje Evropske standarde, bi s tem prihranili polovico trenutnih Evropskih emisij ogljikovega dioksida. Toda tudi Evropa ima zelo velik potencial za izboljšanje učinkovitosti in ta potencial bi bilo mogoče tudi dovolj stroškovno učinkovito razviti. Izgradnja novih, visoko učinkovitih elektrarn

je, primerjalno, poceni način za zmanjšanje emisij ogljikovega dioksida. V prihodnosti je mogoče računati tudi na to, da bo, seveda v odvisnosti od tehnološkega in gospodarskega razvoja, mogoče proizvajati elektriko povsem brez emisij ogljikovega dioksida. To je prihodnost premoga in to je tudi prihodnost in priložnost Evrope, ki ima na voljo visoko razvite tehnologije za premog.

Premog in trajnostni razvoj

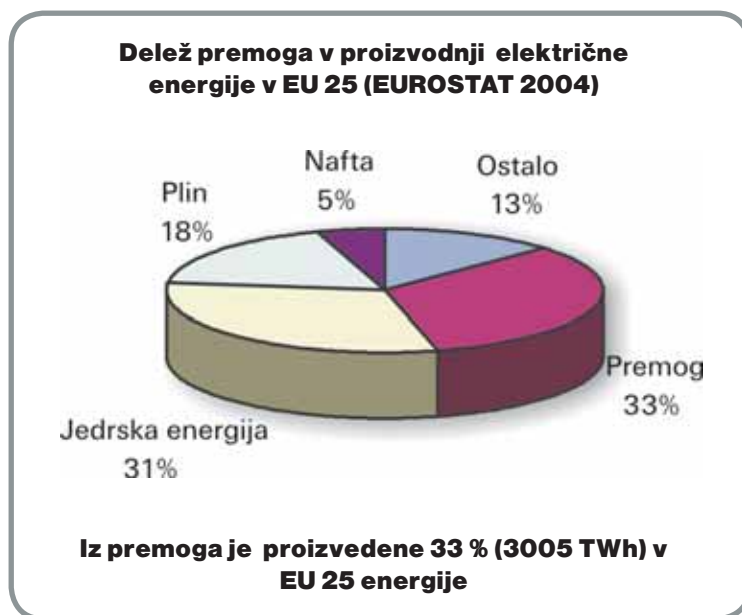
Evropsko premogovništvo izraža enakovredno podporo zasledovanju vseh treh ciljev trajnostnega razvoja, in sicer vzpostavljanju ravnotežja med človekom in okoljem, ohranjanju naravnih virov in biološke raznovrstnosti ter etiki odnosa do okolja in narave.

V zvezi s tem je zanesljivost oskrbe z energijo sestavni del ekonomskega in socialnega razvoja. Vendar pa je osnovni pogoj za ekonomski in socialni razvoj zanesljiva, poceni in okolju prijazna oskrba z energijo, kjer pa premog prispeva glavni delež.

Dvig učinkovitosti pri uporabi premoga za proizvodnjo električne energije

Premogovništvo podpira preventivno zaščito podnebja. Učinkovitost pri proizvodnji energije je podvržena stalnim izboljšavam pri gradnji novih elektrarn in tudi pri rekonstrukciji obstoječih, zato se tudi emisije zmanjšujejo. Izgradnja novih elektrarn na premog je stroškovno učinkovit način zmanjševanja emisij ogljikovega dioksida.

Tehnologije čistega premoga bodo v povezavi z nenehnim dviganjem produktivnosti dolgoročno omogočile Evropski skupnosti dostopnost stroškovno učinkovite oskrbe z energijo. Medtem ko je jasno, da moderne tehnologije zahtevajo večja investicijska vlaganja, pa bodo več kot nadomestile ta vložek z dolgoročnimi konkurenčnimi prednostmi, kot so manjše potrebe po delovni sili, ugodni vzdrževalni stroški in manjša poraba goriva. Zmanjševanje porabe goriva v modernih elektrarnah na premog je pomembno tudi za splošno gospodarjenje z omejenimi količinami energetskega virov.

Moderne elektrarne na premog dosegajo učinkovitost, ki presega 40 odstotkov. To je izboljšanje za okrog 30 odstotkov glede na elektrarne, ki so bile zgrajene v petdesetih in šestdesetih letih dvajsetega stoletja in jih je sedaj že treba nadomestiti.

Še več, moderne elektrarne emitirajo manj prahu, manj žvepla in manj NOx, poleg tega pa so emisije ogljikovega dioksida znatno nižje. Sodobna 1000 MW elektrarna zmanjša emisije ogljikovega

dioksida v normalnih razmerah in od začetka obratovanja za 2.5 do 3 milijone ton.

Zniževanje emisij ogljikovega dioksida

Razvoj na področju obnovljivih virov energije je pokazal, da lahko ti viri navkljub vsem naporom dodajo le omejen prispevek k oskrbi sveta z energijo. Še več, z izjemo določenih nišnih tržišč je energija iz obnovljivih virov povsod draga.

Vendar za generatorje na veter in biomaso, za male hidroelektrarne in za fotovoltaze ni stroškov, ki nastajajo zaradi odstranjevanja ogljikovega dioksida in že presega 50 EUR/t CO₂. Pridobivanje elektrike z minimumom ali brez emisij ogljikovega dioksida je realno le dolgoročno in pod pogojem, da nam uspe sežgati fosilno gorivo, kot je tudi premog, ne da bi se ogljikov dioksid sprostil v ozračje. To pomeni, da je potrebno najprej zajeti ogljikov dioksid takrat, ko električno energijo pridobivamo, nato pa je treba razviti varne in trajne možnosti za njegovo shranjevanje.

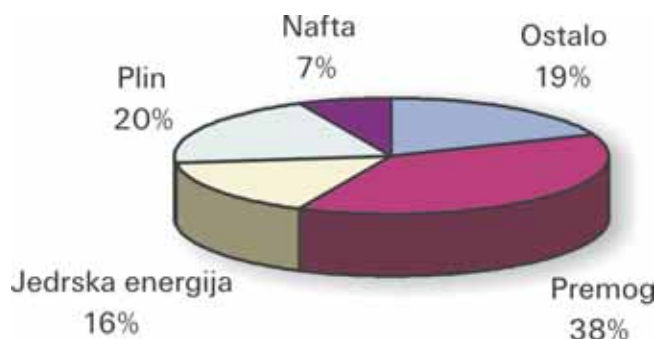
V zvezi z elektrarnami na premog je na voljo kar nekaj rešitev tega problema. Pričakovano predraga in manj učinkovita možnost je zajem ogljikovega dioksida v obstoječih elektrarnah. Na voljo sta

foto M. Beškovnik

Avtor velike fotografije na naslovnici Rudarja 7/2005 ter fotografij iz jame na straneh 4 in 7 je bil naš sodelavec Miran Beškovnik. Ker ob fotografijah nismo objavili njegovega imena, se mu opravičujemo!

Delež premoga v skupni proizvodnji električne energije na svetu (IEA, 2004)

Od 16660 TWh je iz premoga v svetu proizvedene 38 % energije

še dva druga postopka z znatnim tehničnim in gospodarskim potencialom. Prvi je »kombiniran ciklus«, integriran z uplinjanjem (IGCC), ki je že dobro razvit. V plinu, ki nastane po uplinjanju premoga, je mogoče ogljikov dioksid zajeti na način, ki je poznan iz kemične industrije in dovolj preizkušen v industrijskem merilu.

Druga možnost, ki je bila doslej preizkušena le v laboratorijih, je zgorevanje s kisikom v ogljikov dioksid in vodo, čemur sledi kondenzacija pare. V primerjavi s sedanjimi elektrarnami, bo učinkovitost elektrarn, ki bodo uporabljale te postopke, padla za 6 do 8 odstotnih točk – to pa pomeni hitrejšo porabo virov.

Osnovni predpogoj za uvajanje

teh postopkov pa je, seveda, možnost varnega in trajnega shranjevanja ogljikovega dioksida. Namesto, da se usmerjamo v zajem ogljikovega dioksida, moramo več razvojnih naporov usmeriti v raziskave in preizkušanje sistemov, ki bi omogočali varno in trajno shranjevanje ogljikovega dioksida.

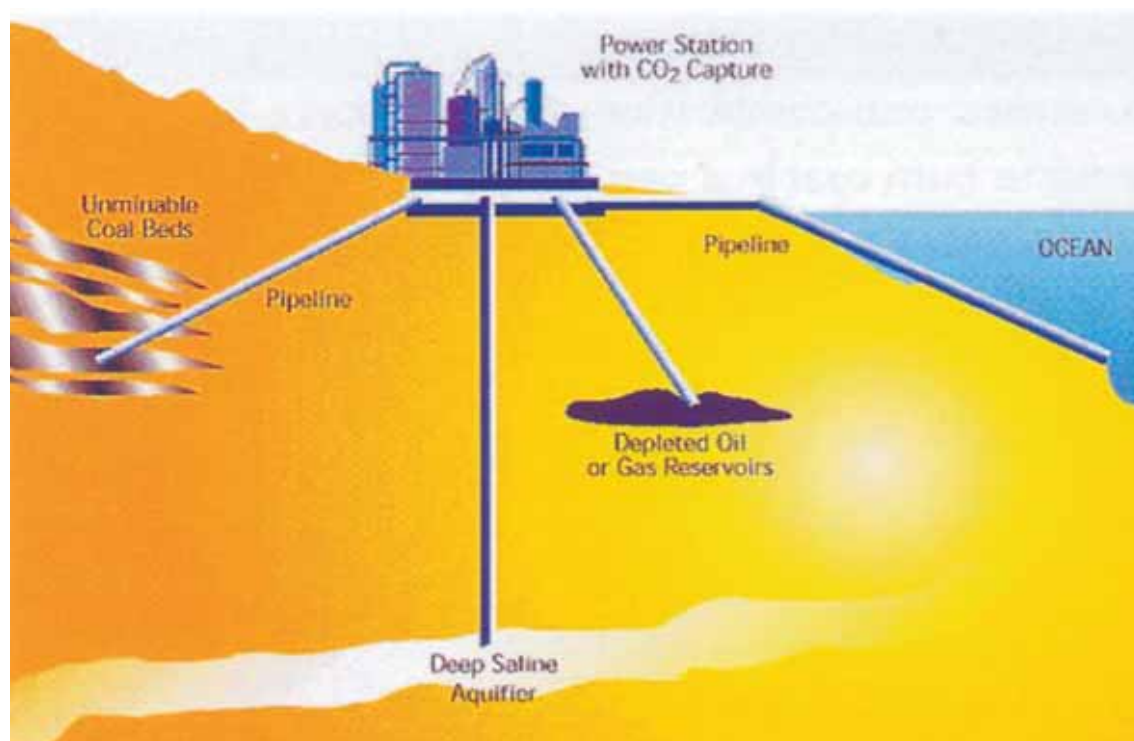
Trenutno je najbolj zanimiva rešitev shranjevanje v izčrpanih nahajališčih nafte in plina. Možnost z doslej največjim potencialom je shranjevanje v vodonosnikih. Z raziskavami so začeli v Evropi, ZDA in na Japonskem, vendar je ob tem treba upoštevati tudi skrb za okolje.

Razvoj tehničnih postopkov za zajem in shranjevanje ogljikovega dioksida lahko dolgoročno pomaga tudi k doseganju cilja, ki ga predstavlja elektrarna brez emisij ogljikovega dioksida. Zaradi potrebnih raziskovalnih naporov bodo naprave, primerne za preizkušanje v industrijskem merilu, na voljo šele po letu 2010. Tako bi bila prva elektrarna verjetno nared šele okrog leta 2020.

Dr. Evgen Dervarič

Trenutno je najbolj zanimiva rešitev shranjevanje v izčrpanih nahajališčih nafte in plina. Možnost z doslej največjim potencialom je shranjevanje v vodonosnikih. Z raziskavami so začeli v Evropi, ZDA in na Japonskem, vendar je ob tem treba upoštevati tudi skrb za okolje.

Podzemno shranjevanje CO₂

Energetska bilanca 2005

Neto poraba električne energije v letu 2005 naj bi znašala 12.608 GWh, kar je za 0,7 odstotka več kot v letu 2004. Pri tem je predviden za 0,5 odstotka večji odjem distribucijskih podjetij in za 1,7 odstotka večji odjem neposrednih uporabnikov. Industrija naj bi porabila 47,2 odstotka električne energije, promet 1,3 odstotka, 51,5 odstotka pa bi predstavljala ostala raba.

Januarja letos je bila izdana »Energetska bilanca Republike Slovenije za leto 2005«.

Temelji na povpraševanju po energiji, ki je odvisno od obsega gospodarskih aktivnosti, sestave gospodarstva ter stopnje tehnološkega in socialnega razvoja. Med drugim bilanca navaja, da naj bi bila letos energetska odvisnost Slovenije za odstotek nižja kot lani.

Po energetske bilanci RS za leto 2005 je v primerjavi z oceno porabe v letu 2004 predvideno povečanje porabe električne energije za 0,7 odstotka, trdnih goriv za 1,8 odstotka, tekočih goriv za 0,8 odstotka in plinastih goriv za 2,9 odstotka. Za 1 odstotek pa bo manjša predvidena poraba daljinske toplote iz sistemov daljinskega ogrevanja.

Pri oceni potrebne primarne energije je predvideno, da imajo največji delež naftni derivati (35,2 odstotka), sledijo nuklearna energija (21,8 odstotka), trdna goriva (21,6 odstotka), zemeljski plin (12,8 odstotka), hidroenergija in ostalo (4,6 odstotka) ter drva in lesni ostanki (4 odstotke). Primanjkljaj razpoložljive električne energije naj bi znašal 2.181 GWh ali 7.851 TJ in bo pokrit z dodatno proizvodnjo iz domačih virov ter iz uvoza.

Po predloženi energetske bilanci RS za leto 2005 bo treba dobro polovico slovenskih energetskih potreb zagotoviti iz tujine z uvozom energentov. Energetska odvisnost Slovenije naj bi bila letos 52,1-odstotna in za odstotek manjša v primerjavi z letom 2004. Slovenija lahko torej s svojimi primarnimi viri (premog, hidroenergija, nuklearna energija in lesna biomasa) zadovolji okoli 48 odstotkov svojih potreb.

Energetska odvisnost se giblje med 50 in 55 odstotki in tudi v bodoče bo potrebno zemeljski plin, tekoča goriva in del trdnih

goriv (rjavi premog, črni premog in koks) uvoziti.

Proizvodnja in poraba električne energije

Predvidena proizvodnja električne energije v letu 2005 na pragu elektrarn je 13.875 GWh in je v primerjavi z letom prej večja za 4,8 odstotka. Proizvodnja HE je planirana na osnovi preteklih 30-letnih proizvodnje in kriterija 70-odstotne verjetnosti ustrezne hidrologije. Dejanska realizacija proizvodnje električne energije odstopa od plana le zaradi boljše ali slabše vodnatosti rek.

Najpomembnejši slovenski elektroenergetski objekt JE Krško naj bi v letu 2005 proizvedel 40 odstotkov celotne proizvedene električne energije v Sloveniji. Sledijo termoelektrarne (33,1 %) in hidroelektrarne (26,9 %). Med termoelektrarnimi objekti vodi TE Šoštanj s 67,5-odstotnim deležem celotne predvidene električne energije vseh slovenskih termoelektrarn v letu 2005. Sledijo TE Trbovlje (12,3 %), TE samoproduktorji in drugih (9,5 %), TE-TO Ljubljana (8,5 %) in TE Brestanica (2,2 %).

Načrtovana proizvodnja premoga Načrtovana proizvodnja Premogovnika Velenje v letu 2005 je 4,117 milijona ton, kar je za 4,6 odstotka manj od dosežene v letu 2004. Proizvodnja lignita je močno povezana z njegovo porabo v TE Šoštanj, saj je edina porabnica velenjskega lignita. V oktobru 2003 je Premogovnik Velenje prenehal prodajati lignit za široko rabo. V skladu z indikativno elektroenergetsko bilanco za leto 2005 je predvidena 10,9 odstotka nižja poraba lignita v primerjavi z letom prej. Občuten padec porabe lignita je posledica predvidene nižje proizvodnje električne energije v TE Šoštanj.

Planirana proizvodnja rjavega

premoga v Rudniku Trbovlje-Hrastnik v letu 2005 je 600.000 ton in tega v celoti porabi TE Trbovlje, kar pomeni 9-odstotni padec proizvodnje v primerjavi z letom 2004. Največji porabnik rjavega premoga ostaja tudi v letu 2005 TET s 53,8-odstotnim deležem. Sledijo TE-TOL (38,6), industrijski uporabniki (6), TE samoproduktorji (1,5) in ostala raba (0,1).

Pri nekaterih porabnikih rjavega premoga je že vidna tendenca prehoda na plinasta ali tekoča goriva. V letu 2005 je predvidena 4,3 odstotka večja poraba rjavega premoga v primerjavi z letom 2004. Tako je za letos predviden uvoz 470.000 ton rjavega premoga, od tega 444.000 ton za potrebe TE-TOL.

Nafta in naftni derivati

Tekoča goriva pokrivajo skoraj polovico vseh potreb po končni energiji v Sloveniji. Svoje predelave nimamo; rafinerija Nafta Lendava je namreč prenehala s proizvodnjo goriv. V prihodnosti naj bi poraba tekočih goriv rasla počasneje kot do sedaj, ker naj bi se del porabnikov preusmeril na uporabo zemeljskega plina.

V prometu se bo dolgoročno zmanjšala specifična poraba goriv, kar pomeni tudi počasnejšo rast porabe naftnih derivatov. Kljub temu da slovensko naftno gospodarstvo ni v celoti razvito v obliki, ki je značilna za državna naftna gospodarstva razvitih držav (Slovenija nima lastne proizvodnje nafte niti doma niti v tujini), je distribucija derivatov zadovoljivo razvita.

V letu 2005 je v Sloveniji predvidena za 0,3 odstotka večja poraba naftnih derivatov od porabe v letu 2004. V strukturi porabe tekočih goriv naj bi bil letos še vedno na prvem mestu promet s 60,9-odstotnim deležem, sledi-

jo 'ostala raba' (33) in industrija (4,8).

Postopno približevanje cen motornih goriv v Republiki Sloveniji evropskemu povprečju je umirilo nihanje prodaje motornih goriv tudi na območju RS. Predvidena raba tekočih goriv v prometu v

letu 2005 bo večja za 3,5 odstotka v primerjavi z letom 2004.

Povečanje porabe tekočih goriv v prometu je predvideno kot posledica predvsem naraščajočega števila registriranih vozil in naraščajočega opravljenega prometnega dela. Skupna predvidena razpol-

ožljiva količina naftnih derivatov za porabo v letu 2005 je 2,663 milijona ton. Predviden je uvoz 2,463 milijona ton naftnih derivatov. Zaloge naftnih derivatov so po izračunih na začetku leta 2005 znašale 138.000 ton.

V prometu se bo dolgoročno zmanjšala specifična poraba goriv, kar pomeni tudi počasnejšo rast porabe naftnih derivatov.

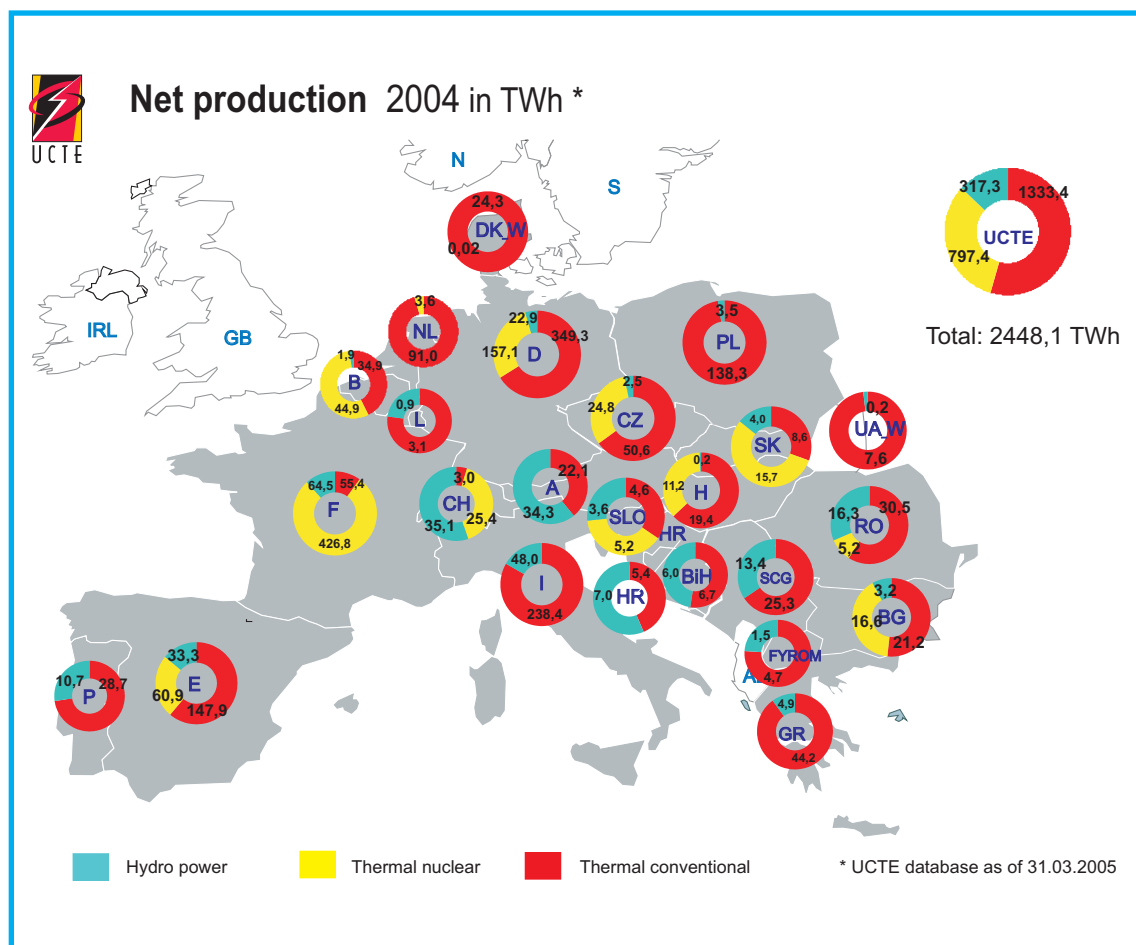
V Sloveniji nimamo dovolj lastnih virov energije

Smernica 2003/54/ES v 4. členu nalaga državam, članicam EU, da spremljajo zanesljivost oskrbe z energijo v državi ter da same ali od njih za to nalogo pooblaščen organi, o tem vsaki dve leti najkasneje do 31. julija, izdajo pisno poročilo. To poročilo so države članice dolžne dostaviti Evropski komisiji.

Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za energijo, je naročil pripravo dveh poročil: »Ocena zadostnosti proizvodnih virov v Republiki Sloveniji v obdobju 2005-2008« ter »Analiza možnih ukrepov za zagotovitev zanesljive oskrbe.« Zaključek »Analize možnih ukrepov za zagotovitev zanesljive oskr-

be« je, da z izvajanjem ukrepov racionalne rabe električne energije na strani potrošnikov lahko prihranimo med 70,6 GWh in 226 GWh električne energije na leto. To pomeni med 0,6 in 1,9 odstotka letne porabe na prenosnem omrežju v letu 2002. Z izvajanjem ukrepov v proizvodnji, kot so sistem pla-

Na podlagi 22. člena Energetskega zakona je ELES, sistemski operater prenosnega omrežja, odgovoren za pripravo napovedi porabe električne energije v državi ter potrebnih energetskih virov.

V letu 2008 bodo pričele države, članice EU izvajati Kyotski protokol s finančnimi posledicami oziroma obveznostmi.

čil za moč, zanesljivostna pogodba, sistem prostovoljnega omejevanja porabe, ne moremo rešiti razkoraka med porabo električne energije in zmožnostjo proizvodnje ali uvoza. Ravno tako je z izvajanjem tovrstnih ukrepov v svetu še premalo praktičnih izkušenj. Iz »Ocene zadostnosti proizvodnih virov v Republiki Sloveniji v obdobju 2005-2008« izhaja, da obstaja možnost, da bo oskrba z električno energijo v naslednjih letih v RS resno ogrožena. Slovenija je po ponovni oddaji 50 odstotkov proizvodnje NEK hrvaški strani postala uvoznica električne energije. Primanjkljaj proizvodnje domačih elektrarn pokriva z uvozom, ki je leta 2004 znašal skoraj 2 TWh, kar je 15,9 odstotka celotne porabe v državi. Pri minimalni rasti porabe električne energije okoli 1 odstotek na leto bo država v letu 2008 potrebovala 13.477 GWh oz. pri 2,47-odstotni rasti 14.192 GWh. Ocenjuje se, da bo lastna proizvodnja z obstoje-

čimi in v tem času dograjenimi objekti le 10.815 GWh. Uvoz bo treba pri omenjeni rasti povečati na skoraj 3,4 TWh.

V letu 2008 bodo pričele države, članice EU izvajati Kyotski protokol s finančnimi posledicami oziroma obveznostmi. To bo še omejilo obratovanje fosilnih termoelektrarn in bo vplivalo tudi na zmanjšanje proizvodnje domačih termoelektrarn. Tudi možnosti za uvoz električne energije se bodo dodatno zmanjšale. Presežki električne energije ter s tem povezane možnosti za uvoz se zmanjšujejo.

Večina sosednjih držav (po ocenah UCTE) bo v letu 2008 uvoznica električne energije, tako da kljub relativno močni interkonekciji Slovenija ne bi mogla v večjem obsegu računati na uvoženo energijo. Gradnja novih objektov za proizvodnjo električne energije bistveno zaostaja za potrebami države. V teku je le posodobitev obstoje-

čih elektrarn z manjšim povečanjem moči ter gradnja HE Boštanj in ČHE Avče s tem, da ČHE Avče služi le kot izravnalni vir za konično energijo. Izdano je še Energetsko dovoljenje za prigradnjo plinskih turbin k bloku TEŠ 5, vendar pa vsi naštetih posegi nikakor ne morejo bistveno vplivati na omilitve uvozne odvisnosti države.

Dodatni negativni vpliv na proizvodne zmogljivosti ima tudi starost naših termoelektrarn (skoraj vse so starejše od 30 let) in iz tega izhajajoča energetska neučinkovitost in CO₂ potratnost. Če želimo ohraniti kazalnik LOLE (verjetnost, da proizvodne zmogljivosti ne bodo pokrile celotne porabe v sistemu), pri nakazanih problemih z uvozom na desetih urah letno, mora biti do leta 2008 v energetske sistem vključeno od 500-700 MW (odvisno od scenarija porabe) novih proizvodnih zmogljivosti.

Urad vlade za informiranje

Grejmo se pametneje

V Inštitutu za ekološke raziskave ERICo Velenje te dni poteka nov izobraževalni program Grejmo se pametneje, ki je namenjen učencem devetih razredov osnovnih šol v Šaleški dolini.

Z njim mladim predstavljajo sistem daljinskega ogrevanja v Šaleški dolini, glavni poudarek pa je namenjen vzgoji in izobraževanju mladih o bolj premišljenem in varčnem ravnanju s toplotno energijo.

Sistem daljinskega ogrevanja v Šaleški dolini je drugi največji v Sloveniji. Večina uporabnikov je v Velenju in Šoštanju, v blokovnih soseskah, ki so jih začeli graditi po drugi svetovni vojni.

Cene ogrevanja so bile še dobro desetletje nazaj občutno nižje, kot je povprečje v Sloveniji, sedaj pa se izenačujejo z drugimi sistemi. Lastniki družinskih hiš imajo lastne merilnike porabe (kalorimetre) in s toplotno energijo varčujejo oziroma vsaj gospodarneje ravnavajo.

Stanovalci v večstanovanjskih stavbah pa s toplotno energijo

jo ravnavajo večinoma neustrezno. Velik del stanovanjskih blokov je starejšega datuma, manj izoliran, zlasti slaba so okna. Vendar je kljub temu največji krivec za veliko porabo toplotne energije prenizka ozaveščenost uporabnikov, saj temperaturo v prostorih regulirajo predvsem z odpiranjem oken. Posamezna stanovanja nimajo lastnih kalorimetrov, zato so stanovalci bistveno manj motivirani za varčevanje kot lastniki individualnih hiš.

Pri izobraževalnih projektih za gospodarjenje z odpadki so v ERICu ugotovili, da so ti bili v lokalnem okolju zelo odmevni in da otroci s svojim novim znanjem tudi vzgajajo svoje starše. Podobno sedaj poskušajo na področju ogrevanja. V programu učenci v uvodnem delu obravnavajo globalno energetske situacijo, stanje v Sloveniji

in osnovne usmeritve Nacionalnega energetskega programa glede gospodarjenja s toplotno energijo. Nato se posvetijo razmeram v Šaleški dolini in si ogledajo toplotno postajo šole oziroma Komunalnega podjetja - PE Toplovod.

Sledi delavnica z naslovom Kako se lahko grejemo in pri tem varčujemo s toplotno energijo. Učenci so razdeljeni v skupine in pripravljajo miselne vzorce na temo varčevanje s toplotno energijo v gospodinjstvih.

Najboljše ideje na koncu zberejo, objavljene pa bodo v zgibanki. Projekt sofinancirajo Ministrstvo za okolje in prostor RS ter MO Velenje, občini Šoštanj in Šmartno ob Paki in Komunalno podjetje Velenje, za učence in šole pa je projekt brezplačen.

Emil Sterbenk

3. strateška konferenca skupine HSE

29. in 30. septembra je na Izlakah potekala tretja strateška konferenca skupine HSE, ki so se je udeležili vodilni in vodstveni kadri družb v skupini.

Na njej je bilo največ pozornosti namenjene osvetlitvi stanja slovenskega trga z električno energijo, pregledu že izvedenih naložb v nove proizvodne zmogljivosti družb skupine HSE ter predstavitvi možnih novih projektov za varno, zanesljivo in okolju prijazno oskrbo Slovenije z električno energijo, h kateri so naravnani razvojni načrti vseh družb v skupini. Pregled realizacije projektov izgradnje novih proizvodnih zmogljivosti v slovenskem elektrogospodarstvu kaže, da skupina HSE svojo razvojno funkcijo opravlja uspešno: HE Boštanj kot prva v verigi HE na spodnji Savi začne obratovati leta 2006, v načrtanem roku in znotraj predvidene vrednosti. Začela se je izgradnja prve slovenske črpalne hidroelektrarne, ČHE Avče, ki bo pripomogla k pokrivanju konic

slovenske porabe električne energije. Zaključuje se obnova HE Medvode, na Dravi teče obnova HE Zlatoličje, v Termoelektrarni Šoštanj potekajo priprave na modernizacijo bloka 5. Ob tem se ustrezna skrb posveča tudi racionalnemu vzdrževanju vseh obstoječih objektov, saj na njihovi brezhibnosti temelji današnja in jutrišnja zanesljiva oskrba Slovenije z električno energijo. Skupino HSE čakajo pomembne spremembe na področju organiziranosti slovenskega elektrogospodarstva in prilagajanje zahtevam EU glede liberalizacije trga z električno energijo, ki ne dopuščajo izkoriščanja monopolnih položajev. Pri tem bo potrebno zagotoviti, da delitev in drobljenje zmogljivosti ne bosta onemogočala dosedanjega izkoriščanja sinergijskih učinkov in izvajanja razvojne funkcije v celotnem elektroenergetskem sistemu. Zahteva po vzpostavitvi konkurenčnosti pomeni za HSE dokazovanje uspešnosti tudi v pogojih

ostre gospodarske tekme. To od družb skupine HSE terja še večjo skrb za racionalizacijo poslovanja, zniževanje vseh tistih stroškov, ki ne ogrožajo varnosti in zanesljivosti proizvodnje, obvladovanje vseh vrst tveganj in realizacijo razvojnih projektov. Sprejeti sklepi tretje strateške konference skupine HSE dokazujejo, da se je od svoje ustanovitve dalje uveljavila kot zanesljiv poslovni partner na domačem in tujih trgih električne energije. Poleg realizacije sinergijskih učinkov, ki jih dosega z optimalnim izkoriščanjem različnih proizvodnih virov in z ustreznim trženjem, zagotavlja tudi varno, zanesljivo, konkurenčno in okolju prijazno oskrbo svojih porabnikov z energijo, hkrati pa pomembno prispeva k bruto domačemu proizvodu ter tako ugodno vpliva na celotno slovensko gospodarsko in družbeno življenje.

HSE, Odnosi z javnostmi

Skupino HSE čakajo pomembne spremembe na področju organiziranosti slovenskega elektrogospodarstva in prilagajanje zahtevam EU glede liberalizacije trga z električno energijo, ki ne dopuščajo izkoriščanja monopolnih položajev.

Prvo vrtenje agregata na HE Boštanj

27. septembra je bilo na HE Boštanj izvedeno prvo vrtenje prvega agregata z vodnim natokom. Zanj so bili opravljeni vsi predhodni testi na strojni in elektro opremi. Dan prej je bil opravljen tudi interni tehnični pregled, med katerim so preverili vso ustrezno dokumentacijo in sklenili, da so postroji in naprave pripravljeni za izvedbo prvega vrtenja. Gre za do-

godek, ki predstavlja velik mejnik med končano montažo in začetnimi testi, saj se z njim pričnajo glavna testiranja na agregatu, hkrati pa se potrjuje tudi pravilnost montaže strojne opreme. Pri prvem vrtenju so se namreč prvič zavrtele vse rotirajoče mase agregata, ki na HE Boštanj predstavljajo v skupni masi vrtečih se delov približno 100 ton. Prvo te-

stiranje potrjuje pravilnost montaže ležajev, hladilnega sistema, mazalnega sistema, celotne regulacije in zavornega sistema. Uspešno opravljenemu prvemu vrtenju sledijo testi na strojni in elektro opremi vse do prve sinhronizacije, pri kateri omenjeni agregat začne proizvajati tudi prve kWh električne energije.

HSE, Odnosi z javnostmi

Kako imeti dovolj energije?

Po statističnem izračunu znaša povprečna poraba električne energije v gospodinjstvih 290 kWh mesečno, seveda pa je poraba električne energije odvisna od velikosti gospodinjstva, opremljenosti z električnimi aparati ter od kakovosti in intenzivnosti rabe električnih aparatov.

Kaj imate rajši: da v vašem stanovanju zmanjka vode ali električne energije? Lažje boste funkcionirali, če zmanjka vode (razen če to ni posledica izklopa električne energije, ki poganja črpalke za vodo do vašega stanovanja v 10. nadstropju!). Če je odklop napovedan, lahko vodo nalijete v vedra, kako pa boste naredili zalogo elektrike?

Ko zvečer zmanjka elektrike, ni televizije, radia, računalnika, luči, ne moremo polniti mobilnika, si krajšati čas z likanjem in s sesanjem ali z branjem, posodo je treba oprati na roke, hladilnik se taja, prostori se ohladijo. Človek bi rekel: «Samo spat lahko grem!» (Kar sploh ni slaba odločitev.) Ker pa, na srečo, elektriko imamo kar naprej in sploh vedno, ne razmišljamo o zgornjem primeru, bolj redko pomislimo, da bi z njo varčevali, temveč v vtičnice kar naprej priključujemo nove in nove aparate.

Koliko energije na leto povprečno porabi posamezni električni aparat?

Električni bojlerji (za pripravo tople vode) - 1080 kWh

Priprava tople vode na električno energijo je pri nas izredno pogosta. V večini primerov uporabljamo večje akumulacijske bojlerje, ki bi morali biti priključeni na elektriko le v času nižje dnevne tarife. Sicer so energetsko varčnejši "direktni" bojlerji, ki pa imajo večjo priključno moč in zato potrebujejo tudi večjo varovalko. Priključna moč električnih bojlerjev se giblje od 1 kW do 6 kW.

Pralni stroj - 300 kWh

Glede na to, da praktično ne poznamo skupnih ali servisnih pralnic je s pralnim strojem opremljeno skoraj vsako gospodinjstvo. Pralni stroji se razlikujejo tako po priključni moči kot po porabi električne energije. Varčni pralni stroji porabijo tudi več kot 40 odstotkov manj električne energije in vode kot potratni. Seveda pa je varčevanje z vodo tudi varčevanje z energijo. Priključna moč pralnih strojev se giblje od 1,2 kW do 4 kW.

Pomivalni stroj - 410 kWh

Kar velja za učinkovito rabo električne energije pralnih strojev, ve-

lja tudi za pomivalne stroje. Pri tem pa se letna poraba električne energije pri pomivalnih strojih izredno spreminja od gospodinjstva do gospodinjstva, saj ni odvisna le od števila gospodinskih članov, temveč tudi od prehranjevalnih navad.

Sušilni stroj - 150 kWh

Opremljenost predvsem mestnih gospodinjstev s sušilnimi stroji se iz leta v leto povečuje. Letna poraba sušilnih strojev sledi porabi pralnih strojev, poraba energije pa je odvisna tudi od kakovosti aparata. Priključne moči sušilnih strojev so od 1,5 kW do 3 kW.

Električni štedilnik - 600 kWh

Tudi pri električnih štedilnikih je statistično povprečje varljivo. Poraba je odvisna predvsem od prehranjevalnih navad, starostne strukture družine in števila družinskih članov. Ker gre pri električnih štedilnikih skoraj izključno za porabo toplote, je bolj pomembna nastavitev kuhanja in izbira posode kot pa proizvajalca štedilnika. Zaradi želje po hitrem kuhanju pa se v

zadnjih letih pojavljajo na trgu električni štedilniki s priključno močjo tudi prek 10 kW. Pred nakupom takega štedilnika se posvetujte s strokovnjakom, saj lahko tak nakup pomeni predelavo instalacij in povečanje obračunske moči.

Hladilnik in zamrzovalnik - 960 kWh

Razen pri razsvetljavi je na področju racionalne rabe električne energije narejen največji dosežek prav pri hlajenju in zamrzovanju hrane. "Varčen" hladilnik ali zamrzovalnik porabi polovico ali celo več energije manj od starega, tehnološko zastarelega in izrabljenega. Nakup varčnega hladilnika lahko uveljavite tudi kot davčno olajšavo.

Luči - 310 kWh

11 W žarnice po učinku zamenjujejo klasične 60 W žarnice, kar pomeni več kot petkratni prihranek električne energije. Življenjska doba varčnih žarnic je nekajkrat daljša od klasičnih. Nakup varčnih žarnic lahko uveljavite tudi kot davčno olajšavo.

Televizor - 210 kWh

Pri televizijskih aparatih le težko govorimo o varčevanju, važno pa je vedeti, da porabijo barvni tele-

vizorji več energije kot črno-beli. Še več energije pa porabijo novi digitalni televizorji. Pri televizijskih aparatih je pomembna tudi poraba električne energije v času, ko televizije sploh ne gledamo (stand by).

Drugi mali električni aparati - 100 kWh

Mali gospodinjski aparati, pa tudi če jih imamo veliko, zaradi majhnih moči in kratkega časa uporabe (skupaj le nekaj ur letno) ne predstavljajo velike porabe električne energije, pravzaprav celo manj kot aparati, za katere se sploh ne zavedamo, da stalno rabijo električno energijo.

Klimatske naprave

V zadnjih nekaj letih močno narašča opremljenost gospodinjstev s klimatskimi napravami. Gospodinjstva se za njihovo namestitve odločajo le v nekaterih stanovanjskih prostorih, tako da je zelo težko določiti povprečno porabo električne energije klimatskih naprav v gospodinjstvih.

Razen tega večina klimatskih naprav ne deluje le za hlajenje, temveč v prehodnih obdobjih tudi za ogrevanje. Priključna moč klimatske naprave je od 1,2 kW do 10 kW.

Termoakumulacijske peči (za električno ogrevanje) - 7000 kWh

Število gospodinjstev, ki uporabljajo električno energijo za ogrevanje, upada. Kaj bo na tem področju prineslo odpiranje trga za električno energijo, še ne vemo, verjetno pa ogrevanje z električno energijo ne bo cenovno privlačno.

Izjema bo verjetno še vedno ogrevanje s termoakumulacijskimi pečmi, priključenimi na električno omrežje le v času nižje dnevne tarife. Enostaven izračun za instalirano moč potrebnih termoakumulacijskih peči je 50-70 W instalirane moči na m³ ogrevanega prostora.

Zabavna elektronika - 160 kWh

Porabe električne energije stalno priključenih aparatov se sploh ne zavedamo, čeprav jih imamo v gospodinjstvih kar precej. Sem spadajo računalnik, televizor, glasbeni stolp, telefon, fax, alarmne naprave, video nadzor, daljinsko odpiranje vrat, električna ščetka za zobe, itd.

Več o varčni rabi električne energije v gospodinjstvih si lahko preberete na spletni strani www.aure.si/ informativna gradiva za gospodinjstva.

foto Hans

V jami vedno tri reševalne ekipe

Rezultati Cooperjevega testa za jamske reševalce so približno vedno enaki: nekaj reševalcev izstopa z zelo dobrimi rezultati, večina jih je v zlati sredini, nekaj pa jih je na mejnih vrednostih. Zanimivo je, da dosega jo nekoliko slabše rezultate reševalci v najmlajši starostni kategoriji, to je do 30 let, najboljše pa v kategoriji 30 do 40 let.

Že tradicionalno je oktobrska vaja jamske reševalne čete namenjena preskusu telesnih zmogljivosti članov, ki se imenuje Cooperjev test. Poleg merjenja pretečene dolžine v 12 minutah so se reševalci 1. oktobra preskusili tudi v teku na 60 metrov in metanju krogle ter v veslanju, smučanju in vlečenju vrvi, tudi z družabnim pridihom.

»To je le eden od preskusov telesne usposobljenosti članov JRC,« je dejal **mag. Marjan Kolenc**, tehnični direktor in vodja JRC. »Najmanj dvakrat na leto testiramo reševalce tudi v dimni komori in na zdravniškem pregledu. Zanimivo je, da je kljub tem testom in spremljanjem telesne pripravljenosti še vedno velikokrat izločitveni faktor na zdravniških pregledih za reševalce prav slaba telesna pripravljenost. Dejstvo je, da so zahteve postavljene visoko in tako je že pri nekoliko povečani telesni teži težko doseči kriterij porabe kisika na kg telesne teže.

Cooperjev test je uveljavljena oblika testiranja in lepo je videti naše sodelavce, reševalce, ki nekaj časa pred testiranjem več tečejo, torej sklepam in upam, da jih testiranje spodbudi k aktivnejši rekreaciji.« Jamska reševalna četa sedaj šteje 87 aktivnih članov in 26 članov tehničnega osebja, to so oskrbniki reševalne postaje, inštruktorji, zdravniki, vodstvo reševanja. V zadnjih letih se je število članov čete precej zmanjšalo ali pa je tudi optimalno?

Mag. Kolenc: »Kriterij za število reševalcev v četi je postavljeno tako, da je v vsaki izmeni na vsakem področju jame (Pesje, jug, severno krilo) na delu minimalno ena ekipa, to pomeni, da so med delavci vsaj štirje reševalci. Tako so teoretično na voljo v vsaki izmeni tri jamske reševalne ekipe, kar omogoča najhitrejšo in najučinkovitejšo ukrepanje v primeru nezgode.« Povprečna starost zaposlenih v

Testiranje telesnih sposobnosti je sestavni del preverjanja usposobljenosti članov jamske reševalne čete.

Premogovniku se večja, aktivno članstvo v jamski reševalni četi je omejeno s starostjo 45 let in na leto iz čete iz tega ali drugih razlogov (poškodba, bolezen) odide okoli 6 reševalcev. Zato je treba članstvo sproti dopolnjevati z novimi člani. V tednu med 10. in 14. oktobrom je potekalo izobraževanje kandidatov za članstvo v četi. Skupno se ga je udeležilo 30 reševalcev, od tega 25 iz Premogovnika Velenje.

»Kadrujemo na podlagi kriterijev, ki so: ustrezna kvalifikacija, 3-letna delovna doba v premogovniku, rezultati zdravniškega testiranja, opravljen tečaj za rudarskega reševalca. Nekaj težav smo imeli že pri zbiranju kandidatov, kajti med vsemi je bil 40-odstotni osip pri zdravniškem pregledu. Vsi, ki so opravili tečaj, bodo tudi postali reševalci, vendar jih bomo vključevali postopno,« pravi reševalci pa bodo postali po približno treh letih,« pravi mag. Kolenc.

Zadnja leta, na srečo, ni večjih reševalnih akcij, zato reševalci svoje znanje in usposobljenost preverjajo na vajah – v dimni komori, z orientacijo, iz prve pomoči. Letos med prvomajskimi prazniki pa so bili tudi aktivni, ko so pomagali pri gašenju dveh ognjev v jami Pesje.

Tri vaje na leto opravijo v tako imenovanem požarnem rovu, kar velja za zelo zahtevno vajo, saj so razmere, ustvarjene v rovu, zelo podobne pravim. Ta vaja poteka v celotni protipožarni zaščiti, ob povečanih temperaturah in v visokih koncentracijah strupenega zraka, predvsem monoksida.

Premogovnikova jamska reševalna četa velja za odlično usposobljeno in dobro opremljeno. Pa vendar pravi mag. Kolenc: »Bistvena reševalna oprema reševalcev so dihalni aparati, ki so že zelo stari. Proizvajalci, predvsem Dräger, nam s prihodnjim letom ne zagotavljajo več originalnih rezervnih delov za aparate, ki jih imamo sedaj. To pomeni, da bo verjetno treba kupiti nove. Ti so že dolgo na trgu, vendar so naši aparati bili tako dobro vzdrževani, da potrebe po zamenjavi doslej ni bilo.

Večje probleme pa imamo s komunikacijsko opremo v jami. Veliko opreme, ki je na trgu, smo že testirali, vendar ustrezne, ki bi temeljila na brezžični telefoniji za delo v eksplozivnem okolju, ni. Zato še ostajamo pri starih radijskih zvezah,« je še povedal mag. Kolenc.

Diana Janežič

Omejevanje odkopa premoga

Od januarja do septembra smo v Premogovniku Velenje odkopali 3 milijone 81.600 ton premoga, s čimer smo 98,23-odstotno izpolnili devetmesečni plan. V skladu z zadnjimi dogovori s HSE naj bi do konca leta pridobili 4,280 milijona ton premoga.

Tako govorijo načrtovane številke, kako pa se izpolnjevanje letnega načrta odvija v praksi, je pojasnil tehnični direktor **mag. Marjan Kolenc**: »V zadnjih treh mesecih leta vidimo, kako se bo oblikovala višina letošnje proizvodnje. V zadnjem času smo večkrat sedeli skupaj z vodstvom HSE in usklajevali naše načrte proizvodnje z možnostjo prodaje oziroma predelave premoga v električno energijo in potem prodaje le-te. Dogovorili smo se za 50.000 dodatnih ton premoga. Tako naj bi naša letošnja prodaja skupno znašala 42 800 tera joulov.

Glede na to, da je s tem povezano tudi stanje deponije premoga oziroma, da je zaloga na deponiji v celoti naša, smo usklajevali tudi velikost deponije. To pomeni, da bo ob upoštevanju sorazmerno dobre kvalitete premoga v letošnjem letu naša potrebna proizvodnja za uresničitev s HSE dogovorjenih ciljev 3.850.000 ton.

Ker pa smo za letos v tonah načrtovali proizvodnjo premoga prek 4 milijone, je to kar precej

velika razlika, ki se je pokazala v zadnjih mesecih. To pa pomeni tudi, da bomo v zadnjih treh mesecih proizvodnjo usklajevali z dogovorjenimi številkami. Že v septembru smo regulirali proizvodnjo z odkopno fronto, enako bomo nadaljevali tudi v oktobru, novembru in decembru.

Dogovorili smo se, da na odkopu K-100 C v južnem krilu jame Preloge od 3. oktobra obratujemo v dveh delovnih izmenah, torej, da eno delovno izmeno izključimo iz obratovanja. Tako tudi damo možnost odkopoma v Pesju in severozahodnem predelu, da normalno obratujeta, južno krilo pa je tudi zaradi nadaljnjega vključevanja odkopne fronte najbolj primerno za omejevanje proizvodnje.

Glede na to, da smo v celoti ukinili eno delovno izmeno, je del moštva prerazporejen na odkop v SZ delu jame Preloge in v Jamo Pesje, del moštva opravlja vzdrževalna dela na odkopu K-100 C, del pa je razporejen na vzdrževalna dela v drugih delih jame.

Dejstvo je, da je poraba premoga v Termoelektrarni Šoštanj največja čez dan, tri četrtine proizvodnje premoga v nočnem času pa je treba odlagati na deponijski prostor. Zato smo se tudi dogovorili, da zaenkrat v južnem krilu ne bomo obratovali v nočni izmeni. To je eden izmed ukrepov.

foto M. Bešković

Mag. Marjan Kolenc

Ker pa bo naša proizvodnja premoga 400.000 ton manjša, kot bi bila ob slabši kurilni vrednosti premoga, bo treba še dodatno regulirati odkopno fronto. V ta namen bo treba še dodatno omejevanje proizvodnje v Pesju in tudi vključevanje odkopa v stebru -25 v Jami Pesje v decembru bo treba načrtovati optimalno.

Vse to poteka in bo potekalo z namenom, da bomo dosegli predvideno proizvodnjo, pri tem pa optimirali stroške tako v Premogovniku kot v TEŠ, saj se na koncu vsi stroški tako ali drugače odrazijo pri ceni premoga.«

Dragica Marinšek

Glede na to, da smo v celoti ukinili eno delovno izmeno, je del moštva prerazporejen na odkop v SZ delu jame Preloge in v Jamo Pesje, del moštva opravlja vzdrževalna dela na odkopu K-100 C, del pa je razporejen na vzdrževalna dela v drugih delih jame.

PROIZVODNJA SEPTEMBER 2005

ODKOP/OBRAT	načrt	doseženo	+/-	%	ton na dan
-100/C	154.000	138.730	-15.270	90,08	6.306
G1/C	66.000	70.830	4.830	107,32	3.220
-35/A	220.000	194.290	-25.710	88,31	8.831
PROIZVODNJA	440.000	403.850	-36.150	91,78	18.357
PRIPRAVE	22.000	21.250	-750	96,59	966
PREMOGOVNIK	462.000	425.100	-36.900	92,01	19.323

Prenehajte s tem hrupom!

Približno tretjina delavcev v Evropi je vsaj četrtino svojega časa na delovnem mestu izpostavljena potencialno nevarnemu močnemu hrupu. Tveganju pa niso izpostavljeni samo zaposleni v težki industriji, na primer v ladjedelništvu, gradbeništvu. Hrup lahko pomeni grožnjo v mnogih delovnih okoljih, od kmetij, od klicnih centrov do koncertnih dvoran.

Letošnji Evropski teden varnosti in zdravja pri delu od 24. do 28. oktobra se je osredotočil na vprašanje hrupa pri delu, potekal je pod geslom »Prenehajte s tem hrupom!«, s kratko vsebino »Hrup pri delu – lahko da vas bo stalo več kot samo sluh«.

Kampanjo podpirajo vse države, članice EU in države kandidatke, države EFTA, predsedujoča EU Luksemburg in Velika Britanija, Evropska komisija in Parlament, sindikati in združenja delodajalcev.

Kako lahko hrup vpliva na zdravje in varnost delavcev?

Varovanje delavcev pred vplivi hrupa je lahko zapleteno, saj je treba upoštevati posebne značilnosti hrupa in še druge nevarnosti na posameznem delovnem mestu. Hrup lahko povzroči oziroma je lahko eden od dejavnikov, ki povzročajo:

- težave s sluhom,
- poškodbe ušesa zaradi izpostavljenosti nevarnim snovem,
- stres v zvezi z delom,
- večje tveganje za nezgode pri delu.

Ogrožen je lahko vsakdo, ki je izpostavljen hrupu. Višja je raven hrupa in daljša je izpostavljenost, večje je tveganje za poškodbe v zvezi s hrupom. Delodajalci so zakonsko obvezani varovati varnost in zdravje osebja pred vsemi tveganji na delovnem mestu, povezanimi s hrupom. Delodajalci morajo:

- oceniti tveganje
- na podlagi ocene tveganja izdelati program ukrepov za opravljanje hrupa, kjer je to mogoče, nadzor hrupa pri viru, zmanjšanje izpostavljenosti delavcev z organizacijskimi ukrepi in načrtovanjem delovnih mest, zagotovitev osebne varovalne

Najbolj hrupno je delo v žagalnici PLP, zato delavci obvezno uporabljajo antifone.

- opreme delavcem kot zadnja možnost,
- obveščati delavce o tveganjih in ukrepih za znižanje hrupa pri delu, jih usposabljanje za uporabo varovalne opreme,
- nadzorovati tveganja in revidirati preventivne ukrepe, kar lahko vključuje tudi zdravstveni nadzor.

Ocena tveganja in hrup v Premogovniku Velenje, HTZ IP in PLP

Hrup je bil v oceni tveganja v Premogovniku Velenje prepoznani kot ena od nevarnosti – poleg mehanskih nevarnosti, plinov in prahu – ki vplivajo na zdravstveno stanje zaposlenih.

Tehnični direktor **mag. Marjan Kolenc razlaga:** »Pri tehnoloških postopkih v jami in na drugih delovnih mestih, razen v Klasirnici, prekoračenih vrednosti hrupa nismo izmerili. Hrupnost merimo obdobjno, sicer pa tudi pri namestitvi vsake nove opreme.

Zaradi teh ugotovitev imamo dokaj liberalno urejeno tudi zaščito proti hrupu. Za zaščito ušes si

lahko jamski delavci prostovoljno vzamejo ob odhodu v jamo čepke za ušesa, na proizvodnih delovnih mestih pa nimamo posebej označenih hrupnih predelov oziroma nameščene zaščite proti hrupu.

Pri zagonu objekta 201 v Klasirnici pa je bilo z meritvami ugotovljeno, da pri polnem obratovanju hrup prekoračuje dovoljene vrednosti. Zato smo predpisali obvezno uporabo zaščitnih sred-

Rudarji lahko pred odhodom v jamo vzamejo čepke za ušesa.

stev, sedaj pa iščemo tehnične rešitve za izolacijo hrupnih delovnih mest.

Pri zdravniških pregledih zdravniki ugotavljajo poslabšanje sluha pri delavcih, pri čemer gre del takšnih rezultatov pripisati tudi dejstvu, da ljudje s starostjo slabše slišimo.«

V **PLP** so v oceni tveganja kot zdravju nevarna dejavnika izpostavili hrup in mikroklimo. Hrup so izmerili v zunanjem lesnem skladišču (transporter), zunanji sortirnici (trak, verige), na posameznih delovnih fazah v žagalnici in v jedilnici.

Razen v jedilnici na vseh drugih delovnih mestih maksimalne vrednosti presegajo dovoljene, povprečne pa ne, razen v žagalnici, kjer so najbolj hrupni stro-

ji (povprečna vrednost okoli 92 dB). Stanje preverjajo obdobjno in pri namestitvi nove opreme.

Kot je povedal vodja proizvodnje **Marko Grmavc**, delavci pri najbolj hrupnih strojih uporabljajo antifone (slušalke), čepke oziroma vato. Nošenje te zaščitne opreme je obvezno.

Po podatkih iz ocene tveganja v **HTZ IP** so bile meritve opravljene v celotnem podjetju leta 2002. Maksimalne dovoljene vrednosti hrupa so bile izmerjene le na liniji za popravilo TH objemk in liniji za ravnanje TH lokov.

Na delovnih mestih obeh linij morajo delavci obvezno uporabljati antifone oziroma čepke.

Na drugih delovnih mestih v HTZ IP prihaja občasno do povečanega hrupa, delavci pa imajo

povsod možnost uporabe čepkov za ušesa, če ocenijo, da jih sicer »normalen« hrup moti.

Kaj kažejo zdravniški pregledi?

Iz poročil o sistematskih zdravniških pregledih, ki jih hranijo v službi VPD, je razvidno, da so boleznin ušes in okvare sluha pri pregledanih delavcih na tretjem mestu med najpogostejšimi boleznimi (na prvem mestu so boleznin in težave zaradi nezdravih prehranskih navad, na drugem mestu pa težave z vidom oziroma očmi). Pri pregledanih delavcih jih je ena tretjina imela okvaro sluha.

Diana Janežič

Kaj je hrup?

Hrup je vsak zvok, ki v naravnem in življenjskem okolju vzbuja nemir, moti človeka in škoduje njegovemu zdravju ali počutju ali škodljivo vpliva na okolje.

Vir hrupa je naprava ali objekt, katerega uporaba ali obratovanje povzroča v okolju stalen ali občasen hrup, pa tudi javna prireditve, javni shod in vsaka uporaba zvočnih ali drugih naprav, ki

povzročajo hrup, če se odvija na javnem kraju, na prostem ali v objektu, ki za takšne dejavnosti sicer ni namenjen.

Hrup je nezaželen zvok. Njegova jakost se meri v decibelih. Decibelna skala je logaritemska in zvišanje ravni zvoka za tri decibele pomeni podvojitev jakosti zvoka.

Na primer, običajen pogovor ima

jakost okoli 65 dB, kričanje pa navadno okoli 80 dB. Čeprav je razlika zgolj 15 dB, je kričanje tridesetkrat glasnejše.

Poleg jakosti hrupa so zdravju nevarni tudi trajanje izpostavljenosti hrupu, impulzivnost (zvočne konice, udarci), frekvenca (višina zvoka) in časovna porazdelitev hrupa.

Kaj je hrupno?

- študija o hrupu v vrtcih je odkrila, da so povprečne ravni hrupa višje od 85 dB,
- med izvajanjem Labodjega jezera je bil dirigent izpostavljen ravni hrupa 88 dB,
- vozniki tovornjakov so lahko izpostavljeni hrupu 89 dB,
- osebje v nočnih klubih je bilo izpostavljeno hrupu do 100 dB,
- izmerjen hrup na prašičjih farmah je dosegel raven do 115 dB.

V jami Pesje se je razlilo hidravlično olje

V jami Pesje, v prečniku št. 6 na k.-17, je v petek, 7. oktobra, v pri izmeni prišlo do okvare na viseči dieselski lokomotivi in do povečane koncentracije izpušnih plinov, ki sta jih z ročnimi merilnimi aparati zaznala strojniki lokomotive.

Strojnika sta ustavila obratovanje lokomotive in o okvari VDL nemudoma obvestila nadzornika in vzdrževalca lokomotive. Slednja sta ugotovila manjšo okvaro na črpalki za dovod goriva in jo odpravila.

Ko pa so lokomotivo znova pogнали, je pri prečkanju zračilnih vrat prišlo do poškodbe ene od hidravličnih cevi in na tla jame se je izlilo okoli 30 litrov hidravličnega olja.

Kot je povedal vodja Strojne službe jama in transport **Pavel Skornšek**, so delavci takoj pristopili k odstranjevanju olja. Madež so posuli z absorpcijskim sredstvom, nato pa kontaminirani material z voznimi enotami prepeljali na površino, kjer ga je prevzelo podjetje HTZ IP.

»Do negativnega vpliva na okolje

ni prišlo, saj razlito olje ni prišlo v stik z odpadno vodo, do povečane, sicer minimalne, koncentracije izpušnih plinov pa je prišlo v eni od prog, kjer se razen omenjenih strojnikov lokomotive ni nahajal noben drug delavec.

Tudi ugotovljena škoda je minimalna, saj gre le za zamenjavo poškodovane hidravlične cevi, zastoj zaradi ustavitve viseče dieselske lokomotive pa ni bil daljši.

Ocenjujem še, da sta strojniki viseče dieselske lokomotive ukrepala v skladu z navodili, hitro in strokovno,« je še povedal Pavel Skornšek.

Preverili kar štiri PUIR

Novica, da ni bila povzročena večja materialna škoda in predvsem, da ni bilo poškodovanih, je dobra še toliko bolj, ker je pri

vsem tem šlo za nenapovedano vajo oziroma simulacijo izrednih razmer v skladu z plani ukrepanja v izrednih razmerah po standardu ravnanja z okoljem 14001. Preverjeno je bilo ukrepanje kar po štirih planih ukrepanja v izrednih razmerah, in sicer:

- PUIR 31.50.05-a Transport, logistika - povečanje emisij izpušnih plinov v ozračje,

- PUIR 31.50.04-b Nevarne snovi - kemikalije, odpadna olja, goriva in akumulatorske tekočine, razlitje nevarnih snovi pri skladiščenju, na deloviščih in pri transportu na površini in v jami,

- PUIR 31.50.13-a Izobraževanje sodelavcev s področja ekologije - nepoučeno ravnanje v primeru ekološke nesreče,

- PUIR 31.50.13-c Izobraževanje, komuniciranje z javnostjo - ekološka nesreča, delovna nesreča.

Preverjanje ukrepanja v skladu s tremi plani je bilo ocenjeno kot pozitivno, glede PUIR 31.50.13-a Izobraževanje sodelavcev s področja ekologije - nepoučeno ravnanje v primeru ekološke nesreče pa je bilo ugotovljeno, da do izrednih dogodkov ni prišlo zaradi nepoučenega ravnanja delavcev, zato ukrepanje v skladu z njim ne bo potrebno.

Diana Janežič

foto M. Bešković

Manjša napaka na črpalki za dovod goriva na VDL je bila hitro odpravljena.

Delavci so kontaminiran material naložili na vozne enote.

Požar na objektu PLP

Na osnovi plana simulacij izrednih razmer zaradi povečanih vplivov na okolje Premogovnika Velenje in PLP, zastavljenega letnega plana dela Prostovoljnega industrijskega gasilskega društva Premogovnika ter Prostovoljnega gasilskega društva Velenje s poklicnim jedrom je bila v torek, 18. oktobra, popoldne taktična vaja po planih ukrepov v izrednih razmerah. Vaja se je odvijala na območju Premogovnika Velenje na objektih PLP in njihovi neposredni okolici.

Namen vaje je bil preveriti delovanje gasilskih enot Premogovnika Velenje, PGD Velenje, PGD Pesja in PGD Šoštanj ob nastanku požara, torej v izrednih razmerah, usposobiti vodjo intervencije za poveljevanje in vodenje v intervencijah pri gašenju požara, nadalje medsebojno spoznavanje opreme, s katero razpolagajo omenjene gasilske enote, zaposleni v Premogovniku Velenje in PLP, spoznavanje objektov na območju PLP z okolico, preizkus hidrantnega omrežja v okolici objekta in preveriti tudi usposobljenost varnostnikov HTZ za delovanje v izrednih razmerah.

Vaja je bila poučne narave in zasnovana po metodah izvajanje – poučevanje – preverjanje izvajanja ukrepov po PUIR. Poglejmo, kako je bilo!

V torek, 18. oktobra, je prišlo do požara v objektu PLP. Vzrok požara je bil kratek stik na elektro napravi za razvrščanje lesenih polizdelkov. Ob 16. uri se je aktivirala dimna bomba, sprožili so se vidni in slišni signali. Nadzornik je opazil požar in takoj obvestil dežurnega Premogovnika Velenje, kot je po navodilih tudi treba storiti. Dežurni Premogovnika je obvestil dežurnega PGD Velenje, ki je nato aktiviral gasilce PIGD Premogovnik. Na kraj dogodka sta prispeli eno-

ti PIGD Premogovnika Velenje in PGD Velenje.

Poveljnik PIGD Premogovnik Velenje je odredil komandno mesto in se napotil na ogled nastale situacije, pri tem se je javil tudi dežurnemu Premogovniku. Ugotovil je, da je požar zajel notranji del obrata PLP in da obstaja možnost razširitve požara na celoten objekt PLP, zato je zaprosil za pomoč tudi gasilska društva PGD Velenje, PGD Pesje in PGD Šoštanj.

Pri ogledu objekta s pomočjo odgovornega nadzornika je bilo potem ugotovljeno še, da je ena oseba zajeta v žerjavu za razkladanje lesenih surovin, dve osebi pa sta pogrešani v objektu PLP.

Umik ljudi z ogroženega območja obrata PLP je izvedel odgovorni nadzornik obrata. Nakazan je bil tudi takojšen izklop električne energije za ogroženi objekt.

Potem so izvedli dva gasilska napada. Prvega z vzhodne strani objekta so izvedli gasilci PIGD Premogovnik Velenje z vozilom GVC 24/50. Ker je prva napadalna skupina pri gašenju objekta na-

letela na ponesrečenca, so zaprosili vodjo intervencije za dodatno pomoč pri reševanju ponesrečenca. Vodja intervencije je odredil drugo napadalno skupino, opremljeno z dihalnimi aparati, za reševanje ponesrečenca, prva napadalna skupina pa je medtem nadaljevala z gašenjem.

Kmalu so na področje požara prispela tudi vozila gasilskih društev PGD Velenje, PGD Šoštanj in PGD Pesje.

Po končani vaji je bil zbor udeležencev in pri tem je bila opravljena tudi kratka analiza vaje. Kot nam je povedal predsednik PIGD Premogovnika **Samo Žolger**, je bilo ugotovljeno, da je na vaji sodelovalo 38 gasilcev, opremljenih s 6 gasilskimi vozili, od teh sta bili dve z gasilsko lestvijo. Vaja se je odvijala po načrtovanem planu in je v celoti dosegla svoj namen. Tako kot vsako leto so premogovski gasilci in gasilci drugih društev v dolini tudi tokrat dokazali, da se lahko zanesemo nanje.

Dragica Marinšek

Vodja intervencije je odredil napadalno skupino, opremljeno z dihalnimi aparati.

V torek, 18. oktobra, je prišlo do požara v objektu PLP.

Vzrok požara je bil kratek stik na elektro napravi za razvrščanje lesenih polizdelkov.

Inovatorji tudi v letu 2005 produktivni!

Inovacijska dejavnost je v pretežni meri plod kreativnosti in ustvarjalnosti posameznikov in/ali skupin v neki družbi. Zelo pomembno pa je tudi okolišje, v katerem živimo, delamo in imamo možnost biti ustvarjalni. Prepričan sem, da v Premogovniku Velenju in ostalih družbah poslovnega sistema imamo in še izboljšujemo razmere za kreativne posameznike.

V nadaljevanju sledi kratek pregled idej, sugestij oziroma invencij, ki so jih avtorji in soavtorji prijavi v tekočem koledarskem letu:

- Zobna čeljust (Smiljan Meh)
- Ključ za prirobnico (Smiljan Meh)
- Preureditev vstopne rampe sedežnice (Ivan Ramšak)
- Mehanizem vklapljanja končnega stikala za signalizacijo zračilnih vrat (Ivan Ramšak)
- Zamenjava sklopke na drobilnikih tipa UG91-S1 (Peter Majhenič, Rajko Pirnat)
- Uporaba batnih črpalk na hidravlični pogon v glavnem črpališču na k-130 (Roman Oblak, Matjaž Kamenik)
- Izboljšava IS - klienti (Srečko Švent)
- Uporaba sodobnih komunikacijskih kanalov za obveščanje zaposlenih (Boštjan Škarja)
- Način za vlečenje verige SKAT 430 in 470 (Božidar Kos)
- Mini energetski vlak (Tomislav Belavič)
- Portal OVQ (Simon Klinc, Jože Kamenik, Matjaž Tratnik)
- Varni kavelj (Gusti Koštrun)
- Varnostna loputa na podajalcu lokov (Muhidin Mušič)
- Povišana stranica SKAT-ovega žleba (Muhidin Mušič)
- Prikluček komprimiranega zraka na glavi napredovalnega stroja GPK (Muhidin Mušič)
- Naprava za vleko gume transportnih trakov (Roman Potočnik, Branko Mlinšek)
- Predelava sornikov kombajna JOY 4LS (Ivan Novinšek, Branko Kočev, Boris Flis, Anton Skornšek, Iztok Tajnik, Damjan Maze)
- Predelava konzole za kabelsko verigo (Iztok Tajnik, Ivan Novinšek, Boris Flis, Anton Skornšek, Branko Kočev, Damjan Maze)

- Skornšek, Branko Kočev, Damjan Maze)
- Predelava pogonskega zobnika kombajna EDW 150-2L (Branko Kočev, Ivan Novinšek, Iztok Tajnik, Anton Skornšek, Boris Flis)
- Naprava za vleko gume transportnih trakov (Roman Potočnik, Branko Mlinšek)
- Predelava sornikov kombajna JOY 4LS (Ivan Novinšek, Branko Kočev, Boris Flis, Anton Skornšek, Iztok Tajnik, Damjan Maze)
- Predelava konzole za kabelsko verigo (Iztok Tajnik, Ivan Novinšek, Boris Flis, Anton Skornšek, Branko Kočev, Damjan Maze)
- Predelava pogonskega zobnika kombajna EDW 150-2L (Branko Kočev, Ivan Novinšek, Iztok Tajnik, Anton Skornšek, Boris Flis)
- Naprava za odstranjevanje prašnih delcev iz jamskega zraka (Alojz Kozar)
- Cevni pas (Smiljan Meh)
- Univerzalna objemka (Smiljan Meh)
- Držalo zasuna (Smiljan Meh)
- Sklepni nastavek za vpenjanje »rogel« stojk (Smiljan Meh)
- Lastna proizvodnja spominkov (Smiljan Meh)
- Vstavna puša za hidrodinamično sklopko (Ahmed Nurikić)
- Konstrukcija traka za odvoz premoga s pripraviških delovišč - TA 800 (Admir Omerović)
- Predelava tesnenja cilindra (Marjan Jus, Milan Pirnat)
- Pult za preizkušanje hidravličnih cilindrov in ventilov (Simon Dobaj)

Večino prijavljenih invencij smo skupaj z avtorji in soavtorji uspešno implementirali v prakso kot koristne predloge. Neka-

teri predlogi (na žalost) terjajo več administracije (soglasja, projektne rešitve, verifikacije preizkusov, dovoljenja,...), kar pomeni (pre)dolgo pot od ideje do uvedbe v prakso.

Veseli dejstvo, da se pojavljajo novi inovatorji, ki niso brez idej in zamisli, kako posamezno aktivnost v procesu, v katerem sodelujejo, narediti hitreje, učinkoviteje, ceneje, z manj okvarami oziroma zastoji.

Zelo pomembno je tudi, da se ideje oziroma sugestije vedno bolj dotikajo vseh poslovnih področij ter poslovnih funkcij v podjetju. S tem samo dokazujemo, da je inoviranje možno na vseh področjih in ne samo na področju proizvodnje.

Tudi letos nadaljujemo akcijo Inovator leta, v katero so bili vključeni vsi inovatorji, zaposleni v družbah poslovnega sistema, ki so v letošnjem letu prijavi vsaj eno invencijo. Odziv je dober. Trenutni vrstni red inovatorjev je naslednji:

- Smiljan Meh,
- Ivan Ramšak,
- Muhidin Mušič.

Opozoriti velja tudi, da je GZS, Savinjsko-šaleška območna zbornica Velenje tudi letos (v juliju) objavila Razpis za zbiranje prijav za podelitev priznanj in diplom inovacijam v Savinjsko-šaleški regiji za leto 2005, na katerega lahko inovator sam ali podjetje prijavi inovacije, ki so bile realizirane v tekočem letu. Pri vrednotenju in rangiranju so pomembni naslednji kriteriji:

- inventivnost (izvirnost in stopnja možne zaščite v smislu varstva pravic intelektualne lastnine; nivo tehnične, programske ali organizacijske rešitve ipd.),

- inovativnost (novi oziroma izboljšani dosedanja poslovni programi, poslovni procesi, postopki, proizvodi/storitve, tehnologije, prodajne poti ipd.; manjše število potrebnih surovin ali dobaviteljev; cenenost izdelave in/ali vzdrževanja idr., ki se izkazujejo, npr. kot čista letna gospodarska korist oz. letni prihranek iz naslova inovacije),
- tržna zanimivost (tržna vrednost za podjetje kot, npr.: povečanje tržnega deleža, nova delovna mesta, BDV/zaposlenega, možnost/sposobnost prodaje pravic intelektualne lastnine drugim ipd.),
- primernost okolju (izboljšano delovno okolje in/ali varstvo pri delu; uporaba neškodljivih materialov in/ali okolju ne-

škodljiva uporaba, možnost recikliranja ipd.).

V preteklih letih smo bili tudi na tem področju kar uspešni in prepričan sem, da bomo tudi letos dokazali, da sodimo med inovativna podjetja s kreativnimi sodelavci.

Bojan Stropnik,
vodja razvojnih projektov

Bloki za malico ob prazniku rudarjev

Pojasnilo in opravičilo!

Kot vsako leto smo zaposleni v Poslovnem sistemu Premogovnik Velenje tudi letos ob 3. juliju, dnevu rudarjev v plačilni kuverti imeli bloke za malico za praznik.

Vsi, ki smo plačilne kuverte dvignili na izplačilni dan, 15. junija 2005, smo blok dobili že ta dan. Ker pa kar večje število delavcev dviguje plačilne kuverte pozneje, nekateri tudi po kakšen mesec pozneje, pride tudi do nevšečnosti glede bloka za praznik.

Tudi letos nekaj delavcev ni dvignilo kuvert do 1. 7. 2005, to je do zadnjega dne pred praznovanjem rudarskega praznika. Med temi je bil tudi gospod Ilija Ilinčič, zaposlen v HTZ IP. Ko je gospod Ilinčič želel blok za malico za praznik 1. 7. 2005, mu tega, žal, zaradi spleta okoliščin (v petek je delovni čas v skupnih službah do 13. ure; ta dan so se podeljevale jubilejne nagrade...) nismo omogočili.

Ker zato tudi ni mogel izkoristiti bloka za malico na praznični dan, se gospodu Ilinčiču opravičujemo.

Služba za organizacijo in nagrajevanje

Izobraževanje za člane svetov delavcev

17. in 18. oktobra je bilo v organizaciji Centra za participativni menedžment na Bledu organizirano prvo skupno strokovno izobraževanje za člane skupnega sveta delavcev HSE in povezanih družb. Izobraževanja se je udeležilo 50 članov svetov delavcev iz vseh povezanih družb. Med njimi je bilo tudi 13 delavcev iz Premogovnika Velenje.

Udeleženci so spoznali, da je moč in učinkovitost sveta delavcev predvsem odvisna od njegove prepoznavnosti v družbi ter od ugleda in podpore, ki jo uživa pri svojih sodelavcih. Glavni namen prvega dne izobraževanja je bil odgovoriti na ključno vprašanje: kako zgraditi učinkovit sistem internega komuniciranja sveta delavcev v družbi. Ob

tem je bil predstavljen tudi praktični primer komuniciranja sveta delavcev v LEK-u.

Drugi dan izobraževanja so udeleženci spoznali, kako pripraviti vsebinsko celovit program dela sveta delavcev, analizirali tekoče naloge v zvezi s programom dela, opravili raziskavo delovnega zadovoljstva med prisotnimi člani svetov delavcev in razpravljali o preoblikovanju holdinga v koncern. Ob zaključku so si ogledali še hidroelektrarno Vintgar. V njej delujejo tri turbine, narejene že davnega leta 1902.

Udeleženci so bili enotnega mnenja, da je takšno izobraževanje zelo koristno in so že predlagali nekatere teme za pripravo programa izobraževanja v letu 2006.

Tomo Lipnik

Med ogledom elektrarne, moči 900 kW

Ekskurzija v NEK

VPCESTO smo letos pričeli s projekti, na osnovi katerih poskušamo dvigniti nivo znanja, usposobljenosti in poslovne uspešnosti profitnega centra. Eden izmed projektov je tudi projekt 20 ključev, ki je v Sloveniji precej razširjen in so z njim nekatera podjetja dosegla zavidljive rezultate.

Omenjeni projekt je naravnan tako, da pokriva poslovna področja, ki jih je treba obvladovati. Govorimo o planiranju proizvodnje, odpravljanju izgub, timskem delu, ciljnem vodenju, odnosih z dobavitelji, sistemu zagotavljanja kakovosti in še bi lahko naštevali. Projekt 20 ključev pokriva torej vsa področja poslovanja podjetja in nas s pomočjo posebnih orodij opozarja na napake, možnosti za izboljšave in racionalnejše rešitve. Cilj vsega tega je zagotavljanje hitrejših, cenejših in kvalitetnejših proizvodnje oziroma storitvene dejavnosti.

Skozi proces uvajanja je predvideno tudi usposabljanje oziroma izobraževanje zaposlenih v drugih podjetjih. Tako smo v soboto, 1. oktobra, izvedli ekskurzijo v Nuklearno elektrarno Krško, katere se je udeležilo sedemnajst zaposlenih iz PC ESTO.

To je bil za PC ESTO »velik dogodek« 6-mesečnega poslovanja v novi organiziranosti in dan, ko smo organizirali prvo ekskurzijo, ki naj bi pripomogla k izpolnjevanju načrtanih ciljev.

Pot nas je vodila po dolini reke Save, kjer poteka izgradnja verige savskih elektrarn. Pri gradnji HE Boštanj sodeluje tudi naš PC, tako pri izvedbi elektro del za pripravljalna dela kot tudi pri gradnji HE pri dveh projektih:

- LOT EA, montaža celic 6,3 kV stikališča, montaža 6,3 kV skupnih zbiralk elektrarne, zunanji priključek na 20 kV dovod iz TP Boštanj, montaža dveh transformatorjev lastne rabe, 110 kV povezava(mreža – GIS) ter
- LOT VN, pri katerem smo s podjetjem ABB sodelovali pri montaži GIS stikališča, dva naša sodelavca, Roman Bračič in Marko Kodrun, pa sta na tem projektu, prva v Sloveniji,

Obiskovalci iz HTZ IP smo med ogledom pridobili precej novega znanja o organiziranosti, režimu dela, odgovornosti zaposlenih in delovanju Nuklearne elektrarne Krško.

pridobila certifikat za montažo GIS kabelskih glav.

Nuklearna elektrarna leži na levem bregu Save v industrijski coni Krškega. Opremljena je s sodobnim Westinghousovim lahkovodnim tlačnim reaktorjem toplotne moči 1994 MW in je priključena na 400 kilovoltno omrežje za napajanje potrošnih središč v Sloveniji in na Hrvaškem.

Vsi tehnološko pomembni ob-

jekti jedrske elektrarne se nahajajo na masivni železobetonski plošči, zasidrani v glinasto peščene sloje pliocenskih usedlin Krškega polja. Zgradbe so projektirane in zgrajene tako, da brez poškodb zdržijo potres devete stopnje po MCS potresni lestvici.

Westinghousov tlačni reaktor z dvema hladilnima zankama sestavljajo reaktorska posoda z notranjo opremo in pokrovom, dva vsem znana uparjalnika, dve čr-

palki reaktorskega hladila, tlačnik, cevovodi, ventili in pomožni reaktorski sistem.

Reaktorsko sredico sestavlja 121 gorilnih elementov. Gorilni element tvorijo gorilne palice, zgornja in spodnja šoba, distančniki ter vodila absorpcijskih palic. Gorivo iz uranovega dioksida ima obliko sintranih tablet in je obogateno z uranom 235. Energija se pridobiva s pomočjo kemične reakcije, pri kateri prihaja do trkov nevtronov v atom uranovega jedra. Pri tem se sprošča ogromna količina toplote, dva manjša atom urana in nevtroni. Prihaja do tako imenovane verižne reakcije, pri kateri se nadzoruje število nevtronov s pomočjo absorberjev, ki nase vežejo odvečno količino. Omenjena toplota ogreje vodo v primarnem zaprtem vodu na okoli 300°C.

Ker je voda pod visokim pritiskom, se ne utekočini. Primarna voda ogreje sekundarno (zaprti krog) in ta s pomočjo uparjalnikov proizvede izjemno velike količine nasičene pare, ki poganjajo

turbine za pridobivanje električne energije. Hlajenje vode izvajajo s pomočjo pridobljene vode iz Save. Zaradi ekoloških zahtev, po katerih reke Save ne smejo segreti za več kot 3°C, pa uporabljajo tudi lastne hladilne bloke.

Električna moč nuklearne elektrarne Krško na sponkah generatorja znaša 707 MW, na izhodu pa 676 MW, kar zadošča za pokritje tretjine potrebne električne energije v Sloveniji.

Med delovanjem elektrarne nastajajo plinasti, tekoči in trdi radioaktivni odpadki. Za obdelavo plinastih radioaktivnih odpadkov sta v elektrarni dva vzporedna kroga s kompresorjem in katalitsko sežigalno pečjo za vodik ter šest zbiralnikov za razpad in zadrževanje komprimiranih razcepnih plinov.

Tekoče radioaktivne odpadke čisti čistilna naprava, ki je sestavljena iz rezervoarjev, črpalk, filtrov, izparilnika in dveh demineralizatorjev. Kaluzna voda iz uparjalnikov pa se čisti posebej. Tako je radioaktivnost vode, iz-

puščene v reko Savo, znatno nižja od dovoljene.

Vsi trdi radioaktivni odpadki, ki nastanejo med obratovanjem elektrarne ter pri vzdrževalnih delih in popravilih, se zbirajo v obratu za trde odpadke. Večino odpadkov predstavljajo izrabljeni ionski izmenjevalniki, gošče iz izparilnika, izrabljeni filtri in drugi kontaminirani odpadki, kot so brisače, delovne obleke in orodje. Trdi radioaktivni odpadki se stiskajo in polnijo v 208 litrske sode iz jeklene pločevine. Ti sodi se še vedno začasno skladiščijo v zato namenjenem skladišču v Nuklearni elektrarni Krško.

Radioaktivnost na Krškem polju se meri že od leta 1974 na petnajstih mestih v okolici elektrarne. Na istih mestih potekajo meritve zraka, vode, padavin in bioloških vzorcev. Pridobljeni podatki se nato primerjajo s podatki o naravni radioaktivnosti.

Robert Krenker
in Marija Zabukovnik

AKCIJA INOVATOR IV. ČETRLETJA

Podjetje HTZ Velenje, I.P., d.o.o.

razpisuje
nagrado 50.000 SIT
za NAJ INOVATORJA IV. ČETRLETJA.

Upoštevani bodo vsi predlogi, ki bodo prijavljeni od 01.10.2005 do 31.12.2005

KRITERIJ:

KRITERIJI	Ponder	Št. točk	Gospodarski prihranek
1. Število prijav	0,6	1	< 100 000 SIT
2. Uvedene prijave	0,3	2	100 001 - 500 000 SIT
3. Gospodarski prihranek	0,1	3	500 001 – 1 000 000 SIT
		4	1 000 001 - 3 000 000 SIT
		5	GP > 3 000 000 SIT

Podelitev nagrade bo javna. O točnem datumu in uri boste obveščeni kasneje.

Vodja ID HTZ
Robert Krenker

direktor HTZ Velenje, I.P., d.o.o.
dr. Vladimir Malenković

Nagrade tudi v GOST-ove roke

V okviru letošnjega tradicionalnega gostinsko-turističnega zbora, ki je potekal v Portorožu, smo pomemben delež k siceršnjemu bogatemu strokovnemu in družabnemu dogajanju prispevali tudi zaposleni v podjetju GOST.

Od ponedeljka, 16. oktobra, do srede, 19. oktobra je v Hotelih Bernardin v Portorožu potekal 52. gostinsko-turistični zbor Slovenije. To je tudi največja prireditev na področju gostinstva in turizma v Sloveniji, ki se odvija vsako leto v večjem turističnem kraju v Sloveniji. Tokrat na Primorskem.

Tu so se srečali gostinski in turistični delavci, in med sabo tekmovali v kulinariki, slaščičarstvu, barmanstvu, sommelierstvu in strežbi, sobarice in hotelski receptorji pa so se pomerili v svoji stroki. Skupaj jih je tekmovalo skoraj 500, prireditev pa je bila zanimiva tudi za več tisoč obis-

Del nagrajencev ob direktorici Gosta (od leve): **Miran Drčič, Aleksander Bohinc, Sonja Krk, Boštjan Plot in Franc Krušič.**

kovalcev.

GOST Velenje se je na letošnji tekmovalni del prijavil s šesti tekmovalci v različnih disciplinah. Priznati moramo, da so se odlično izkazali, kar je potrdila tudi strokovna komisija, ki je naše tekmovalce nagradila.

Vilo Široko je predstavljala **Boštjan Plot** na tekmovanju v pripravi in postrežbi kave. Dvorna kava s karamelno kronico in čiljevim pralinejem mu je prinesla srebrno medaljo. Prav tako je srebrno medaljo prejel **Miran Drčič**, vodja restavracije Jezero, v pripravi jedi pred gostom. Na strokoven in eleganten način je pred komisijo flambiral kunčje rezance na rukoli, srnine medaljone z jurčki in rozinami ter za sladico še kutino z jagodnim prelivom.

V disciplini kuhanje rižote z morskimi sadeži v ponvi se je pomiril **Franc Krušič**, ki je v močni konkurenci osvojil bronasto priznanje.

Ena težjih disciplin je prav gotovo tekmovanje v poznavanju slovenskih in tujih vin, kjer je svoje znanje ponovno dokazal **Aleksander Bohinc**, pomočnik direktorice GOST-a. Kot že nekaj let

zapovrstjo je tudi letos prepričal strogo komisijo, ki mu je podelila zlato odličje in mu priznala, da ga uvršča v sam vrh slovenskih sommelierjev.

Prvič sta se takšnega tekmovanja udeležila tudi **Niko Petrovič**, in sicer v poznavanju in točenju piva, ter **Urban Razgoršek** v poznavanju vin. Oba sta prejela priznanje za sodelovanje.

Na gostinsko-turističnem zboru je bilo mogoče videti, kako pomembno je gostinstvo za krepitve turistične dejavnosti v Sloveniji. Predstavljeni so bili novi trendi, nova znanja in druge gostinske novosti, ki so jih predstavljala komercialna podjetja na razstavnem prostoru. Ugotovili smo, da v Sloveniji imamo strokovnjake svetovnega kova, žal pa je teh vedno manj med mladimi, kajti interes po gostinskem poklicu iz leta v leto upada.

Aleš Hoheger

Nakupujete zadnji trenutek?

Imamo izvirno idejo za vaše darilo.

Podarite DARILNI bon GOST

Darilni bon podjetja Gost d.o.o. Velja za vso komisijo v vseh poslovalnicah podjetja (Vila Široko, Restavracija Jezero, Hotel Bernardin Poreč, turistična agencija Gost, restavracija Anketa, Opaki dom, Plesni dom in zasebi). Darilni boni v vrednosti 5.000 SIT, 10.000 ali 20.000 SIT lahko kupite na spletni strani podjetja Gost, na telefonih 11 in 12 ali v Turistični agenciji Gost, na Plesni 8 in 12.

SAŠA v Prekmurju

Nadaljevanje skupnega projekta, ki se je začel junija s predstavitev pomurske turistične ponudbe v Velenju, je sledilo v soboto, 8. oktobra, v Murski Soboti.

Mestna občina Velenje je v sodelovanju s Pomursko turistično zvezo pripravila predstavitev turistične ponudbe Velenja ter Šaleške in Savinjske doline.

Na predstavitvi v središču Murske Sobote je sodelovalo več kot 30 nosilcev turistične ponudbe, med njimi TIC Velenje, Muzej Velenje, Gorenje Gostinstvo, Era, Pikin Festival in tudi Giz za razvoj turističnih destinacij.

V sklopu GIZ-a smo se predstavili Golte, TRC Jezero, Terme Topolšica, Logarska dolina, Kamp Menina in GOST.

V kulturnem programu so se predstavili Rudarski oktet, folklorna skupina Koleda, člani Društva šaleških likovnikov, dijak velenjskega šolskega centra in humoristična skupina Ha-ha-ha. Mimoidoči, ki so z zanimanjem spremljali dogajanje in preučevali našo turistično ponudbo, so se lahko okrepčali z dobrotami, ki so jih pripravile članice društva podeželskih žena iz Vinske Gore in »Šmarčani« ali pa so srknili kakšen koktajl SAŠA, ki jih je spretno mešal barman Acman.

Koncept predstavitve turistične ponudbe v drugem kraju se je pokazal kot dobra praksa in jo velja uporabljati tudi v prihodnje.

Aleš Hoheger

Projekti RGP

RGP je med poletjem začel oziroma zaključil nekatere sicer manjše projekte, ki pa so zanimivi tako po tehnološki kot tudi po finančni plati. Navajamo nekatere od njih.

Kanomeljske klavže so starodavni objekt v obliki jezua na potoku Klavžarica v idrijski občini, ki je služil za akumulacijo vode v grapi sredi obširnih gozdov. Zajeto vodo so spomladi spustili iz jezua, le-ta pa je odplavila posekan in nakopičen les izpod jezua v dolino, kjer so ga porabili za potrebe rudnika živega srebra v Idriji.

Klavže so sedaj obnovili in spomeniško zavarovali, RGP pa je izvajal zaključna dela injektiranja kamnite brane in sanacije fug med bloki.

Delo je bilo treba izvajati skrajno natančno in strokovno, ker je ta objekt kulturni spomenik 1. kategorije. Naročnik za izvedbo so bile Soške elektrarne Nova Gorica v okviru HSE, ki so pod jezom tudi zgradile novo majhno hidroelektrarno.

Izkop in zaščita gradbene jame za objektom **kovačnice v Vitaju** je bil drugi posebni projekt, ki smo ga izvedli za podjetje Unior iz Zreč.

Z miniranjem in pikiranjem je bilo treba izkopati 850 m³ hribine v hribu tik za obstoječim objektom ob vodi. Zaradi utesnjene prostora je bilo izkapanino treba izvažati skozi odprtino v zidu obstoječe zgradbe. Izvedba se je zaradi obilnega deževja in razmočenosti terena izkazala za zelo zahtevno. Pobočje izkopa je bilo treba zaščititi s sidri, gradbeno mrežo in brizganim betonom.

Za naročnika Gradis opravljamo vrtna in minerska dela v **kamolomu Podgora** pri Šmartnem ob Paki. Odstreljujemo z uporabo vžigalnih sredstev Nonel, ki imajo neelektrično proženje. Pri

Kanomeljske klavže

odstreljevanju je treba upoštevati tako želje naročnika po čim večjih učinkih kot varnostne in okoljevarstvene dejavnike. Sproti in redno izvajamo seizmične (potresne) meritve.

Na gradbišču **HE Boštanj** smo zaključili montažo visokonapetostnega kabla med novo elektrarno in daljnovodom, redno pa potekajo injekcijska dela (yet-grouting) v območju zaježitvenih nasipov.

Pripravljamo pa se že na izvedbo del pri izgradnji naslednje nove hidroelektrarne Blanca na spodnji Savi.

Ivan Pečovnik

»Jaz sem slab turist!«

Pred sedmimi meseci, 25. marca, je bilo v SA-ŠA regiji ustanovljeno Gospodarsko interesno združenje za razvoj turističnih destinacij. Sedaj šteje 17 članov, njegov direktor pa je Srečko Gračner.

Združenje je bilo ustanovljeno z namenom, da oblikuje celovito turistično ponudbo, organizira privlačne turistične destinacije, poveča zasedenost zmogljivosti, tržno in poslovno uspešnost ter dolgoročno pospeši razvoj turizma v regiji.

Rudar: »V tem poletju se je o združenju precej slišalo, kako pa vi ocenjujete prve mesece njegovega delovanja?«

Gračner: »Za tako kratek čas, odkar združenje deluje, sem z učinki zadovoljen. Projektni svet se je sestel v septembru in pozitivno ocenil delo združenja. Če bomo to dinamiko uspeli obdržati, bodo prišli novi rezultati.

Kaže tudi, da se bo GIZ širil, saj se dogovarjamo še z nekaterimi ponudniki, sicer pa sploh nismo zaprta organizacija in so kadarkoli dobrodošli novi člani, ki v združenju vidijo svoj interes.

Združenje je doseglo določen nivo odmevnosti in prepoznavnosti v SA-ŠA regiji in širše. Slednje sem lahko preveril na okrogli mizi v sklopu letošnjega Mednarodnega obrtnega sejma v Celju, kjer se je o naši organizaciji veliko govorilo, predvsem pa so nam priznavali pravičen pristop.

Ta je nekoliko drugačen, kot smo ga vajeni v turizmu. Ponavadi se turistični subjekti združijo okoli produkta. Lani je bilo popularno ustanavljanje grozdov, v katere so se združili, na primer, ponudniki wellness storitev, malih hotelov, hotelov za mlade...

Mi pa smo se združili pri ponujanju ene destinacije. Naš cilj je bil združiti nosilce posameznih programov in ponudbe v SA-ŠA regiji, nato pa med njimi iskati vezne elemente in sprožiti sinergijske učinke.«

Rudar: »Ali med vami ne prihaja do konkurence, rivalstva?«

Gračner: »Ne, ker ne segamo na

Srečko Gračner: »Za tako kratek čas, odkar združenje deluje, sem z učinki zadovoljen.«

področja, ki so si jih posamezni člani pridržali kot svoja. Delujemo izključno na povezovanju, povečevanju sinergijskih učinkov in povečevanju prepoznavnosti naše regije. Vsak član združenja pa ima proste roke, da se razvija, investira v nove zmogljivosti, dodaja programe, ponudbo.«

Rudar: »V čem so prednosti združenja za posamezne člane?«

Gračner: »Naše delovanje smo zastavili na petih strateških področjih in na njih so tudi prednosti članov združenja. Najprej - pestrejši, zanimivejši program posameznega ponudnika storitev, ki vanj vključi tudi storitve drugega, nato - cenejša promocija s skupnimi propagandnimi materiali, ki so zato tudi boljši, pestrejši, bolj kakovostni, v večjih količinah... Ugodnosti so tudi skupna, usmerjena izobraževanja, spremenjen odnos do drugih nosilcev dejavnosti v zunanjih okoljih, do lokalne skupnosti, regije, države. Vsekakor je razlika v tem ali se neke aktivnosti, akcije loteva en posameznik ali združenje sedemnajstih.«

Rudar: »Kakšne pa imajo člani

obveznosti?«

Gračner: »Vsak član plača pristopnino, ki omogoča le, da združenje živi in deluje kot podjetje, sicer pa je obveznost članov sodelovanje v projektih, za katere ocenijo, da so zanje koristni. Delovanje združenja je zastavljeno timsko in projektno. Člani projektnega tima projekt financirajo in zagotavljajo kader.«

Rudar: »Katere projekte ste zastavili in že izpeljali od ustanovitve?«

Gračner: »Po ustanovitvi združenja smo zastavili projektne naloge na posameznih strateških področjih, imenovali projektne skupine z nosilci, maja pa smo že začeli konkretno izvajati posamezne programe.

Eden od večjih je bil Poletje 2005 - Izkoristi dan, ki je bil kar dovolj odmeven in je pokazal, kako lahko takšno združenje, kot je naše, deluje v nekem okolju.

V prvi vrsti je bil namenjen stacionarnim gostom, a zastavljen tako, da so se vanj lahko vključevali tudi vsi drugi. Za promocijo projekta smo izdali tudi zgibanke, za katero smo ugotovili, da bi

jo lahko natisnili v več izvodih, saj je takoj pošla.

V celoti gledano ta projekt ocenjujemo kot poskus, pilotni projekt, na katerem smo tudi ugotavljali naše napake. V analizi smo ugotovili, da je bil manjši odziv udeležencev, kot smo ga pričakovali, tudi zaradi tega, ker smo imeli zelo kratek čas za uvažanje projekta, promocijo, saj smo startali šele sredi poletja.

Ena od naših pomembnejših aktivnosti je bil julijski obisk vodstva Slovenske turistične organizacije v Velenju, na katerem smo svoje ambicije in razvojna razmišljanja predstavili direktorici STO mag. Barbari Gunčar in njenim sodelavcem. Dogovore s sestanka ocenjujemo za uspešne, med drugim so v STO začeli razmišljati, da bi naše združenje obravnavali kot pilotni projekt povezovalja.«

Rudar: »Pa načrti?«

Gračner: »Za jesen imamo pripravljene programe in med drugim so bili predstavljeni v okviru predstavitve MO Velenje v Murski Soboti v začetku oktobra. Gre za programe, namenjene seniorjem, sindikalnim organizacijah, društvom. Prav na tem področju združenje tudi vidi svoje prilagoditve.

Sedaj tečejo aktivnosti pri pravi skupnega kataloga za celotno SA-ŠA regijo. V njem naj bi se v enem delu predstavila regija s svojimi posebnostmi, možnostmi, skupnimi programi, v katerih bi potencialni obiskovalci regije našli še več možnosti za rekreacijo, zabavo, ogled in se vanjo vračali, v drugem delu pa bomo objavili klasični katalog s predstavitvijo ponudbe posameznih članov.

Največ svojih aktivnosti sedaj usmerjamo v pripravo kvalitetnih vsebin programov, temu pa bo sledilo zagotavljanje strokovnega kadra, ki bo te programe izvajal.

Zelo odprto področje je povezovanje z nevladnimi organizacijami – imamo jih veliko in v regiji na leto pripravijo okoli 130 prireditev, tudi zelo kvalitetnih, ki pa veliko

Na Golteh bodo letos smučarjem lahko ponudili marsikaj novega. Z novo zimsko sezono bo začela obratovati dvosedežnica Ročka, ki je bila postavljena že lani, a so kar eno leto čakali na obratovalno dovoljenje. Sedežnica je dolga 520 m, skupaj z vlečnico Stari stani pa omogoča smuko na skoraj 3 km proge.

Obnovili so gostinska objekta na Starih stanih in Trije ploti.

Letos nameravajo do zimske sezone še v celoti obnoviti dvosedežnico Smrekovec, obnovili so vlečnico Morava, načrte za temeljito obnovo hotela pa izvajajo postopoma. Lani so obnovili restavracijo, sedaj prenavljajo teraso in gostinski del v kletni etaži, prenočitvenega dela naj bi se lotili prihodnje leto. Gostinsko dejavnost so oddali v najem, ker se želijo predvsem ukvarjati z žičniško dejavnostjo in urejanjem prog.

Kot je povedal direktor Golt Ernest Kovač, imajo v dolgoročnem planu do leta 2008 izgradnjo še dveh strateških dostopov do planine – eden je prek Ljubnega (do Kladja ali Praprotnice), drugi pa z mozirske strani do Planinskih ravn. Občine naj bi poskrbeli za ceste, Golte pa naj bi zgradile žičniški dostop.

krat potekajo nekoordinirano, a bi s povezovanjem, sodelovanjem organizatorjev lahko dosegli več občinstva, večje učinke.«

Rudar: »Kakšen turist ste pa vi?«

Gračner: »Zelo slab in zelo klasičen, povprečen! Počitnice rad preživljam v vodi, zahajam v hribe, iščem mirnejše koticke. Nisem najboljša reklama za to, kar bi rado doseglo naše združenje!« (smeh)

Rudar: »V svoji delovni dobi ste počeli že marsikaj, preden ste postali direktor GIZ RTD, pa tudi več poklicev imate!«

Gračner: »Moja delovna doba se začne šteti v začetku 70. let prejšnjega stoletja. Najprej sem delal v Rudniku lignita Velenje v Jamski mehanizaciji na področju strojništva, nato sem leta 19-

78 doštudiral na višji pravni šoli v Mariboru in se po odsluženju vojaščine zaposlil pri Rudarskih škodah. Leta 1980 sem postal samostojni pravni referent za to področje, leta 1990 pa vodja te službe.

Takrat sem začel ugotavljati, da je dejavnost rudarskih škod zelo interdisciplinarna, da potrebujem več znanja s področja managementa, vodenja in koordiniranja projektov. S sodelavci smo si razdelili področja in se dodatno izobrazili. Jaz sem diplomiral na Visoki šoli za management v Kopru, sedaj pa pripravljam magistrsko nalogo z vidika priložnosti, ki jih nudi saniran prostor v novem razvojnem ciklu.«

Diana Janežič

Dnevu turizma ob rob

Poletje se zdi daleč, zima prav tako in zato ni naključje, da sta skoraj neopazno šla mimo nas tako 27. september, svetovni dan turizma, kot 100-letni jubilej Turistične zveze Slovenije, katere začetki segajo v daljnje leto 1905, ko je bila ustanovljena njena predhodnica – Deželna zveza za pospeševanje tujskega prometa na Kranjskem.

Da si turizem nesporno zasluži svoj dan, pove podatek, da gre za panogo, ki v svetovnem gospodarstvu prispeva cca 10 odstotkov bruto družbenega produkta (BDP) in zaposluje prav takšen odstotek aktivnega prebivalstva. Turizem je civilizacijski dosežek sodobnega časa, ki temelji na izhodiščnih potrebah in vrednotah sodobnega človeka. Na drugi strani turistična ponudba povezuje številne gospodarske in druge dejavnosti in ima velike multiplikacijske učinke. Zato ni naključje, da države ne glede na ekonomsko razvitost, kulturno različnost ali politično usmerjenost, poudarjajo razvoj turizma kot svojo strateško razvojno usmeritev. Tudi slovenski turizem ni izjema. Po tem ko je zaradi balkanskih vojn, nestabilnih političnih razmer v naši sosesčini, procesov lastninjenja in denacionalizacije

ter neustrezne razvojne politike slovenski turizem v devetdesetih letih doživel relativno poslovno in razvojno stagnacijo, se v zadnjih letih vendar premika na bolje.

Kljub temu da Slovenija ne zajame več kot slabega 0,5 odstotka turističnega obiska v Evropi, pa vendar ta dejavnost prispeva dobrih 9 odstotkov BDP, predstavlja okoli 10 odstotkov slovenskega izvoza blaga in storitev in zaposluje več kot 52.000 oseb. Še vedno pa za okoli 15 odstotkov zaostajamo za dosežki iz leta 1990.

In kje smo mi? Kot lahko bremo v Analizi poslovanja gospodarskih družb SA-ŠA regije za leto 2004, je bilo v sektorju turizem in gostinstvo ustvarjenih 1,3 odstotka celotnih prihodkov z 2,4 odstotka zaposlenih na 1,5 odstotka sredstev regijskega gospodarstva.

To je krepko pod slovenskim povprečjem, spodbudno pa je to, da je sektor v preteklem letu povečal zaposlenost za 2,4 odstotka in za 10 odstotkov tudi prihodke svoje dejavnosti.

Da je turizem pomembna priložnost tudi v procesu prestrukturiranja Premogovnika Velenje, se danes zdi samoumevno. Kljub temu da so se mnogi na začetku le prizanesljivo nasmihali, češ, poglejte okoli sebe. Ponudite lahko specialno terapijo z SO₂, kopanje v mrtvem jezeru, pogled na ruševine in degradirano okolico. Ja, kar nekaj poguma je bilo potrebna, da si še naprej govoril o turizmu.

Pa vendar je dvajset let zavzeta dela na področju sanacije okolja dalo rezultate: čistejši zrak, oživljeno jezero, sanirane površine. Te že danes služijo različnim sprostitvenim dejavnostim, istočasno pa predstavljajo temeljno materialno osnovo za nadaljnja razvojna snovanja, za projekte, kot so Vodni park, Pikina dežela, Western city...

In nova delovna mesta, ki bodo še kako potrebna v procesu postopnega prestrukturiranja celotnega gospodarstva v dolini in regiji. In Šaleška dolina je po dvajsetih letih na dobri poti, da bo postala upoštevanja vreden partner v nadaljnjih turističnih povezavah.

In kakor se je vse začelo pri ljudeh, ki so smelo zastavili proces, je uspeh v nadaljevanju odvisen od vseh nas, ne samo gostinskih in turističnih delavcev.

Slednji imajo še kar nekaj dela na področju celovite obravnave gosta, vsi drugi pa na področju odnosa do svojega okolja. Ja, predvsem od nas je odvisno, kako se bodo gostje pri nas počutili in kakšen glas bo o nas šel po svetu.

Srečko Gračner

TRC Jezero predstavlja temeljno materialno osnovo za nadaljnja razvojna snovanja, za projekte, kot so Vodni park, Pikina dežela, Western city ...

Znova med najboljšimi

V tekmovanju za najboljši HRM projekt leta 2005 je zmagal Telekomov projekt **Vzpostavitev učinkovitega vodenja v povezavi z variabilnim delom nagrajevanja kot temelj procesa HRM v Telekomu Slovenije**.

Na drugo mesto se je uvrstil projekt podjetja GKN Driveline Slovenija z naslovom **Podjetje brez izgub - z vključevanjem vseh zaposlenih** (Lean Enterprise). Tretje mesto pa je pripadlo Premogovniku Velenje za projekt **Leto komuniciranja**.

Letos sta organizatorja konference o ravnanju z ljudmi pri delu (HRM) tekmovanje izvedla že tretjič. Prvi dobitnik tega priznanja leta 2003 je bil Oddelek za pljučne bolezni in alergijo Bolnišnice Golnik, lani pa je največ točk prejelo naše podjetje, ki je predstavilo projekt Ali delam dovolj varno. Ponovna uvrstitev med najboljše kaže na visoko kvaliteto naših kadrovskih projektov.

V Premogovniku Velenje smo že vsa leta posvečali veliko pozornosti komuniciranju tako z notranjimi kot tudi z zunanjimi javnostmi. Tako smo v podjetju letos zabeležili že 52. obletnico izhajanja internega glasila Rudar, beležimo pa tudi 30. obletnico internega radia. Analiza orodij komuniciranja je pokazala, da jih imamo v Premogovniku veliko. Kljub mnogim orodjem komuniciranja, ki jih imajo zaposleni v Premogovniku Velenje na razpolago, pa smo v letu 2003 pri merjenju organizacijske klime opazili nižje vrednosti na področju notranjega komuniciranja in informiranja v primerjavi z letom 2001. Zato se je vodstvo podjetja odločilo izpeljati projekt Leto Komuniciranja, katerega namen je dvigniti nivo komuniciranja in zaposlenim redno dajati odgovore na vprašanja.

Tudi med letošnjimi nagrajenci je bil Premogovnik Velenje – druga z leve Katja Rak, ki je predstavila projekt Leto komuniciranja.

Za izpolnitev tega namena smo si na področju komuniciranja zastavili naslednje cilje: tekoča, sprotna in aktivna uporaba vseh obstoječih orodij komuniciranja za izboljšanje pretoka informacij s pravočasnim zagotavljanjem pravih informacij pravih ciljnim javnostim (kdo, kaj, kdaj, komu, kako, s čim).

Po analizi stanja na področju komuniciranja v Premogovniku Velenje si je projektna skupina zastavila več aktivnosti na različnih področjih. Vsekakor je bila pri tem odločilnega pomena tudi podpora uprave Premogovnika. Aktivnosti so potekale na različnih področjih od začetka projekta in se še nadaljujejo. Eno izmed področij, kateremu smo dali večji poudarek, so bili redni sestanki in kolegiji. Veliko pozornosti pa je bilo namenjenih tudi izobraževanju, od treninga Dale Carnegie do izobraževanj Moč komunikacije in Obvladovanje konfliktov za nadzornike ter poslovodje. V Rudarju je bilo objavljenih več člankov na temo komuniciranja, uveden je bil display v prizivnici, prenovili smo intranet in odprli Info pudo.

Rezultati merjenja organizacijske

klime leta 2004 v našem podjetju so pokazali, da se je trend upadanja pri večini kategorij organizacijske klime ustavil. Še več, pri nekaterih kategorijah so vrednosti celo zrasle. Še posebej smo bili pozorni na kategorijo Notranje komuniciranje in informiranje, v kateri se je zadovoljstvo zvišalo v primerjavi z letom 2003. Presenetljivo pa se je izboljšalo tudi zadovoljstvo zaposlenih z vodenjem glede na leto 2003. To je velik dosežek za naše podjetje, saj rezultati merjenj organizacijske klime v slovenskih podjetjih v povprečju v vseh kategorijah vsako leto bolj upadajo.

Odgovornost za dobro komuniciranje ni le na strani najvišjega vodstva, temveč vodilnih na vseh nivojih, ki informacije posredujejo na različne načine na nižje nivoje in ponujajo celo paleto informacij v različnih oblikah. Odgovornost za komuniciranje pa je tudi pri zadnjem delavcu v podjetju, ki informacije sprejema, a mora biti pripravljen in imeti možnost, da informacije preveri, postavi vprašanje, izrazi svoje mnenje.

Katja Rak

V začetku oktobra je v Novi Gorici potekala HRM konferenca, na kateri so razglasili dobitnike nagrade za najboljši kadrovski projekt v Sloveniji.

Živahna in delovna jesen

Aktivnosti v jesenskih mesecih smo se pri Društvu diabetikov Velenje lotili z veliko energije in bili do sedaj zelo delovni, saj smo pripravili kar tri predavanja, dva zanimiva izleta in tradicionalno letovanje.

Z delom smo začeli že 1. septembra s predavanjem dr. Alojza Žičkarja o problemih z očmi pri diabetikih. Predavanja se je udeležilo 54 članov, ki so živahno spraševali predavatelja.

Nadaljevali smo z izletom na Golte, ki smo ga namenili vsem sodelujočim pri organizaciji letošnjih športnih iger v Velenju, in naj bi bil skromna zahvala za njihovo prizadevnost. Preživeli smo zelo lep dan v aktivni hoji prek jesensko obarvane krajine, srečevanju z drugimi pohodniki in opazovanju živine na pašnikih. Vreme je bilo bolj megleno, vendar nas to ni motilo. Na takih druženjih se vedno rojevajo tudi nove ideje za delo društva.

Obisk alpskega vrta smo združili s podelitvijo »priznanja« tistim udeležencem, ki so fizično težko premagovali pot, pa so vseeno vztrajali, čisto po načelu letošnjega leta »Postavite noge na prvo mesto, izognite se amputaciji«. Udeleženci smo na prijeten način nekaj naredili za svoje noge in dušo.

Sledilo je predavanje Slavice Šumnik, višje medicinske sestre, o najpogostejših napakah, ki jih delamo pri jemanju zdravil in insulina. Udeležilo se ga je 44 članov. Tudi tu je bil razgovor po predavanju zelo živahen.

Naslednja akcija je bil spet izlet: tokrat odprtega tipa za vse članke, namenili pa smo se na Otočec. Dež smo pustili v Velenju, na Otočec smo prinesli sonce in ob spremstvu harmonikarjev Matica in Nejca prikorakali v grad. Grof in grofica sta ostrmela ob našem prihodu, ki je kar malo zasenčil standardni protokol.

Skupaj smo si ogledali del gradu, nazdravili s cvičkom in poskusili pogačo ter krenili naprej proti Pleterjam. Grofica se je bliskovito prelevila v vodičko in nas spremljala cel dan. Mogočnost in skromnost pleterske cerkve sta

Grad Otočec je na nas napravil velik vtis, mi pa s svojim prihodom na gorfa in grofico.

nas prevzeli do take mere, da smo vstopali spoštljivo tiho in potem uživali v odličnem prezentacijskem filmu. Še hiter ogled muzeja na prostem in že smo hiteli naprej proti Kostanjevici.

Ko smo z glasbeno spremljavo prispeli na prekrasno dvorišče samostana, so si drugi obiskovalci kar pozabili ogledovati galerije. Žal, tudi nam ni bilo dano dovolj časa za temeljit ogled, kajti po hiteti smo morali naprej, se popeljati skozi Kostanjevico in kreniti proti Šmarješkim Toplicam. Po napornem dnevu se je kosilo nadvse prileglo, a že smo krenili naprej – proti Trški gori.

V Krkini zidanici nas je pričakala sommelierka, ki nam je povedala nekaj o pokušanju vina, o pravilnem vrtenju kozarcev, o neslanem kruhu in še kaj. Teoriji je sledila praksa: pokušali smo modri pinot, laški rizling in polsladki Chardonay, vse vina iz te regije. Obisk smo zaključili s pesmijo in plesom in se proti večeru dobre volje in zadovoljni popeljali proti domu. Tudi prihod v Velenje smo pospremili s harmoniko. Vsi udeleženci so bili nadvse zadovoljni, naslednji dan so še kar deževale telefonske pohvale. Veliko zaslug za tako odlično vzdušje

sta zagotovo imela tudi oba harmonikarja.

Za zaključek septembra smo imeli še predavanje sestre Darje o diabetični nogi in opravili zadnje priprave na oktobrsko letovanje v Rogaški Slatini. Nanj se nas je 39 odpravilo 2. oktobra.

Naš program je bil bolj kot ne standarden: vsako jutro ob 7. uri merjenje krvnega sladkorja in pritiska, enkrat v tednu merjenje holesterola in krvnega profila. Hotel je organiziral predavanje studia Afrodita o negi nog, predvsem diabetičnih, ki je bilo »zaslajeno« z vzorci njihovih krem in kuponom za brezplačni pregled stopal in akcijsko pedikuro. Zeliščarska kmetija Kalan je pripravila zanimivo predstavitev in prodajo svojih zelišč in preparatov. Udeleženci so se zelo zanimali za uporabo in učinek posameznih zelišč.

Nekaj povsem novega je bilo predavanje in prikaz indijske masaže glave. Priznam, da sem nadvse rada »posodila« svojo glavo in presenečena ugotovila, kako zelo prijetno je lahko, če te strokovnjak vleče za lase. Predavanje šefa kuhinje o diabetični prehrani je bilo, tako kot lani, nabito s smehom in dobro voljo, praktič-

nimi nasveti in izmenjavo izkušenj in mnenj. Tudi vsakodnevni izdelki njegovega osebjia so nam šli hudo v slast: pravzaprav čisto preveč, saj se je skupina zredila za 17,8 kg, shujšala pa le za 8,3 kg. Krvni sladkor je nihal med »pa saj ne more biti res« do »menda mi pa kozarec vina pri večerji dobro dene«.

Kljub neugodnemu dostopu do bazena smo se veliko kopali, plaval, uživali v masaži, ki nam jo je darovalo društvo, igrali tenis in biljard in kljub dežju naredili tudi nekaj za svoje telo: ob 6.30 – tako rekoč sredi noči – so se zanesenjaki zbirali k telovadbi v parku pred hotelom, kadar je deževalo pa pod streho na terasi. Ves teden je potekala akcija opozarjanja o škodljivosti sedenja s prekrizanimi nogami. Saj smo še vedno sedli in prekrizali noge, toda kar hitro nas je kak pogled s strani opomnil, naj tega ne počnemo.

Dokaj dobro se je prijela letošnja novost na oddihu: vsakodnevni enourni pogovor o raznih zanimivih temah. V glavnem sem ga

vodila sama, priskočila pa je tudi Milena Knez. Načela sem hudi aktualno temo o inkontinenci in možnostih zdravljenja – tudi moški so z zanimanjem poslušali, pa o odnosu med ljudmi, nepotrebnem strahospoštovanju pred belimi haljami, odločnem izražanju svojega upravičenega nezadovoljstva z raznimi storitvami, majhnih trikih, kako premagovati prevelik tek, vmes pa kak recept in nasveti za domača zdravlila, kjer smo odločno poudarjali, da ne bodimo preveč hrabri s samozdravljenjem.

Poklepetali smo o dobri obutvi, predstavili zanimivo kataloško prodajo čevljev, ki jih lahko po 14 dneh vrnemo, če nam niso všeč in še in še. Tudi na teh pogovorih smo nekaj storili za svoje noge: izvajali smo sedečo in stoječo telovadbo za ožilje. Kdo se še lahko pohvali, da je kdaj telovadil v prekrasni Kristalni dvorani?

Ko se je vreme ustalilo smo seveda krenili na pohod k Lojzku, kar je že neke vrste obveza. Tudi obisk Steklarske šole smo opravi-
li peš, tistim s problemi pri hoji,

pa je s prevozom pomagala komercialistka Katarina. Vmes si je vsak zase našel kakšno povsem privatno urico za telo ali pa za dušo. Uradni zaključek je bila slavnostna večerja.

Če povzamemo naše letovanje: v glavnem smo bili vsi zadovoljni, vzdušje je bilo prijetno, nihče ni zbolel, uprava hotela pa nas je presenetila z »obližem« za prestopne neugodnosti – darilnim bonom. Bili smo tako presenečeni, da smo kar pozabili kritizirati tisto, kar nam ni ugajalo.

Tudi naša anketa je pokazala, da si člani spet žele priti v Rogaško. Poleg sprostitve in rekreacije je velik pomen teh letovanj, da se člani med seboj spoznajo, se navadijo deliti sobo tudi s tujim človekom in pridobivajo občutek: to je moje društvo!

Sicer pa so v Društvu diabetikov že stekle tudi priprave za počastitev dneva diabetesa, 14. novembra, ko bosta proslava in program v dvorani gasilskega doma Šalek.

**Zapis in fotografije:
Ingeborg in Franc Čas**

Pomoč ljudem s psihiatričnimi težavami

21. oktobra je bil v B stolpiču na Efenkovi 61 v Velenju odprt dnevni center Moj klub za uporabnike psihiatričnih storitev. Dnevni center je enota Zavoda RUJ, Centra za izobraževanje, usposabljanje in rehabilitacijo Velenje.

Moj klub je namenjen vsem tistim ljudem, ki imajo globlje težave, povezane z duševnim zdravjem, so uporabniki psihiatričnih storitev, so bili hospitalizirani zaradi težav z duševnim zdravjem in nadaljujejo zdravljenje v domačem okolju, imajo zaradi svoje psihiatrične diagnoze težave s ponovnim vključevanjem v svoje socialno in družbeno okolje, z iskanjem zaposlitve in s ponovnim vključevanjem v svoje delovno okolje.

Osnovni namen delovanja dnevnega centra je nadaljevanje zdravljenja oziroma rehabilitacijskega procesa.

Najbolj pogosti vzroki za nastanek duševne krize so nezadovoljstvo s samim seboj, občutek manjvrednosti in pomanjkanje socialnih stikov. Zato strokovni pristop, spodbudno in varno okolje ter načela dela, ki jim strokovni delavci v programu dnevnega centra sledijo, omogočajo, da se pri posamezniku zmanjšajo občutki zapostavljenosti, depresivnosti, strahu in zmedenosti.

V okviru dnevnega centra Moj klub se lahko vključite v:

- **družabne dejavnosti** – čajnica, druženje, kulturno-družabne prireditve,
- **ustvarjalne delavnice** – likovne (slikanje na platno, steklo), keramične (oblikovanje različnih izdelkov iz gline), aranžerske (izdelovanje voščilnic, aranžmajev, dekoracij),
- **izobraževalne in interesne dejavnosti** – literarne in plesne delavnice, tematske delavnice, branje knjig,

predstavitve popotniških in pohodniških zanimivosti, delavnice za osebnostno rast, športne dejavnosti, tečaji tujih jezikov, računalništva...,

- **skupine za samopomoč** – oblika samoorganizacije uporabnikov psihiatričnih storitev, v kateri je možno reševanje težav v varnem okolju ob pomoči članov v skupini,

- **individualno svetovanje za uporabnike in svojce** – poleg skupinskih dejavnosti, ki imajo med drugim tudi terapevtsko komponento, je individualna obravnava pri uporabniku in njegovih svojcih učinkovita metoda dela – veže se na naravo problema, zato svetovancem nudimo individualno pomoč v obliki svetovanja, podpore, pomoči, triaže.

Naj dnevni center Moj klub postane tudi vaš klub!

Zavod RUJ

130 let tudi na filmu

Letos, ko Premogovnik Velenje praznuje 130-letnico svojega delovanja, so se v Muzeju premogovništva Slovenije odločili obiskovalcem na posebni razstavi prikazati zgodovino tega najmlajšega slovenskega premogovnika.

Za odprtje nove razstave so izbrali 17. oktober, to je datum, ko je leta 1887 ustanovitelj premogovnika, Daniel pl. Lapp, dobil jamske mere in dovoljenje za obratovanje premogovnika.

Stalno razstavo so postavili na galerijo v nekdanji beli garderobi muzeja na jašku Škale. S pomočjo razstavljenih predmetov, panojev, ekrana na dotik in filma želijo obiskovalce voditi po desetletjih razvoja premogovnika do današnjih dni.

Kot je na odprtju razstave poudaril slavnostni govornik **dr. Evgen**

kot 200 milijonov premoga, pa vendar še vedno vidimo prihodnost v rudarstvu in načrtujemo izkopavanje vsaj še do leta 2040. Pri tem želimo ostati pomemben člen Holdinga Slovenske elektrarne in skupaj s Termoelektrarno Šoštanj zagotavljati Sloveniji velik del doma proizvedene električne energije. Svojo vizijo in strateške cilje smo temu popolnoma prilagodili. Še bolj intenzivno pa bomo razvijali dejavnosti, ki niso povezane s pridobivanjem premoga, saj si želimo, da bi se tudi po koncu izkopavanja pre-

največjih in najmodernejših premogovnikov za podzemno pridobivanje na svetu,« je dejal direktor Premogovnika Velenje.

Obiskovalce nove stalne razstave v muzeju bo gotovo posebej pritegnil film o zgodovini premogovnika, ki je nekaj posebnega s svojo zasnovo. Začne se z animacijo ene najbolj verjetnih teorij o nastanku vesolja, potem pa obiskovalce popelje do nastanka našega sončnega sistema, Zemlje, do začetka življenja na njej. Prvi del filma se konča z nastankom lignita v Šaleški dolini.

V drugem delu filma je predstavljen 130-letni razvoj premogovnika od zaostalega, kmečkega premogovnika do današnjega modernega podjetja, ki ima patentirano lastno odkopno metodo ter spada med največje in najmoderneje premogovnike s podzemnim pridobivanjem premoga na svetu.

Obiskovalci bodo vse podrobnosti o zgodovini lahko poiskali tudi s pomočjo računalnika, dostop do podatkov pa je zelo moderen, urejen s pomočjo ekrana na dotik.

V Muzeju premogovništva Slovenije za letos načrtujejo še predstavitev knjige Rudniki in premogovniki v Sloveniji, ki bo izšla na god zaščitnice rudarjev, sv. Barbare, 4. decembra.

Atraktivno podzemno zbirko v Muzeju premogovništva Slovenije je od odprtja muzeja v letu 1999 do danes obiskalo že več kot 170.000 obiskovalcev, od tega 10 odstotkov tujcev z vsega sveta, večina pa si jih ogleda tudi stalne in priložnostne razstave v površinskih prostorih muzeja.

Diana Janežič

Avtorja nove razstave sta Vinko Mihelak in Damijan Kljajič iz Muzeja Velenje, ki sta uporabila dokumente in fotografije iz arhivov Muzeja Velenje, Premogovnika Velenje in Antona Seherja. Multimedijo je izdelal AV Studio Velenje, video pa je delo Toma Čonkaša iz Videa Mozaik.

Dervarič, se je v času sto tridesetih let po najdbi glavnega lignitnega sloja spremenilo zelo veliko. Pravzaprav sta ostali samo dve stvari kot nekoč – premog in rudarska tradicija.

»V tem času smo izkopali že več

moga Šaleška dolina razvijala in da bi tu imeli dobre razmere za življenje.

Zelo ponosni smo na svojo preteklost, na rudarsko tradicijo in na vse posameznike, ki so kakorkoli pripomogli, da smo postali eden

Modri in oranžni pod eno streho

Šoštanjski osnovnošolci in učitelji so novo osnovno šolo delovno odprli že 1. septembra, 30. septembra, ob občinskem prazniku, pa je bilo še njeno uradno odprtje, ki se ga je udeležil tudi minister za šolstvo in šport Milan Zver.

Nova šola, ki jo letos obiskuje 760 učencev, je nadomestila dve »stoletnici«: osnovno šolo Karla Destovnika - Kajuha so že porušili, enaka usoda čaka tudi osnovno šolo Bibe Röck. Z novo šolo so šoštanjski šolarji dobili tudi novo telovadnico, v kateri so ob odprtju pripravili prigrizec in zabaven program. Poleg gostov – šolskega ministra, direktorjev Premogovnika Velenje in TE Šoštanj, svetnikov, predstavnikov gospodarstva in drugih institucij iz Šaleške doline – je v njem uživalo veliko Šoštančanov, predvsem učencev šole, njihovih staršev ter učiteljev.

Nagovoril jih je šolski minister, ki je na odprtje nove šole v Šoštanj prišel z odprtja prenovljenih šolskih prostorov na Muti, nato pa tudi pred koncem slovesnosti odšel na še eno podobno svečanost v Radlje ob Dravi.

Poudaril je, da v Sloveniji veliko vlagamo v prenovno in posodobitev šolskih prostorov, v proračunu 2006/07 pa je za šolstvo predvidenega celo 29 odstotkov več denarja. »V Sloveniji vlagamo velik delež družbenega bruto produkta v šolstvo, podobno kot na Norveškem, in naši šolarji imajo primerljiv standard z učenci v EU. Tako je tudi prav, kajti to so naložbe v otroke, znanje in razvoj, sodobna šola pa privzgaža tudi vrednote,« je dejal minister. Šola je uradno odprla šoštanjski župan in sedaj še v.d. ravnatelj šole Šoštanj Milan Kopušar. Poudaril je, da je to bila ena največjih investicij v šolstvo v Sloveniji ter največja v Šoštanju. »Odlo-

čitev za izgradnjo ene nove šole namesto dveh dotrajanih je bila sprejeta leta 1998 in do današnje slovesnosti je pri tem projektu sodeloval ogromen tim ljudi. Vsem iskrena hvala!« je dejal župan. Preletel je zgodovino osnovnega šolstva v Šoštanju, kjer je prva šola odprla vrata že leta 1777, sedanjim šolarjem pa v novi šoli zaželel veliko dobrega počutja in uspešno nabiranje znanj. Celotna investicija v novo šolo in telovadnico je vredna skoraj 2 milijardi tolarjev, od tega je

za gradnjo šole 800 milijonov SIT prispeval Premogovnik Velenje iz sredstev rudarskih škod. Kot je povedal **dr. Evgen Dervarič**, direktor Premogovnika Velenje, se je podjetje odločilo v prihodnjih desetih letih nameniti po 80 milijonov SIT na leto za odpravo posrednih vplivov rudarjenja na okolje v občini Šoštanj, ob odločitvi za izgradnjo nove šole pa je lani celoten znesek, torej 800 milijonov SIT, nakazalo za to investicijo.

Diana Janežič

Poleg visokih gostov so telovadnico nove šole napolnili tudi učenci, učitelji in starpi.

Od letošnjega 1. septembra bodo znanje pod eno streho skupaj osvajali »modri« Biba Röckovci in »oranžni« KDK-jevcji. Nova šola, Osnovna šola Šoštanj, torej ni slučajno pobarvana in opremljena v teh dveh barvah, ki ji dajeta tudi živahnost, energijo in lep izgled.

Energija

»Daj, samo še eno žličko, da boš zrasel, da boš velik in močan.«

Kolikokrat ponovljen stavek, za njim pa skrita neizmerna želja, da bi se naš otrok razvijal normalno in imel ustrezne razmere za kvalitetno življenje.

Energija. V naravi nas neprestano obdaja. V obliki sončnih žarkov, vetra, žuborenja voda, butanja morskih valov, pretakanja po elektrovodih ali pa je skrita in čaka v zalogah nafte in plina. Ogromno se je skriva tudi v gozdovih, še največ pa v nedrjih zemlje. Kadar se sprostijo, se rojevajo katastrofe v obliki potresov ali bruhanja vulkanov.

Energija. Imamo jo tudi sami. Brez nje bi bili mrtvi. Vsi pro-

cesi v telesu in življenje so odvisni od energije - električne ali kemijske. Prehodi elementov prek celične membrane spreminjajo električne potenciale in omogočajo fiziološke procese.

Prav tako se ob razgradnji kemijskih vezi sprošča energija. V telesu jo imamo spravljen v obliki visoko energetskih fosfatov. Pogosto govorimo tudi o duhovni energiji in vitalnosti. Kadar se povzpemo na hrib, pa povečamo svojo težnostno potencialno energijo.

Tudi viri telesne energije so omejeni

Viri energije v telesu so omejeni, zato moramo skrbeti za njihovo neprestano obnavljanje. Naše telo je zapleten akumulator. Ne moremo se enostavno priključiti na napajalnik in se energetsko obnoviti. Ni dovolj, da se nastavimo soncu in upamo, da bomo toplotno energijo pretvorili v nam lastno in nujno potrebno.

Tudi energije vetra žal ne znamo in ne zmoremo ujeti in uporabiti za lastno življenje. Lahko se sprostimo, naslonimo na drevo in začutimo, kako se pod skorjo pretakajo sokovi in energija. Če bomo dovolj odprti in pripravljeni sprejemati, jo bo lahko nekaj prešlo tudi v nas. Počutili se bomo boljše, dan bo lepši, a samo od tega ne moremo živeti.

Še vedno smo, tako kot v pradavnini, odvisni od osnovnega izvora energije - hrane. Za rast, razvoj in življenje jo nujno potrebujemo. Z njo dobimo energijo, brez katere bi bili mrtvi.

Potrebna je za vse življenjske procese: gibanje, rast tkiv, delovanje organov. Osnova zdravega življenja je zdrava in varna prehrana, s katero dobimo potreben odmerek energije. Prav tako kot pridobivanje, pa je pomembno tudi porabljanje energije. To

naj bi bilo kontrolirano in racionalno.

Človekov energent je pravilna prehrana

Osnovni namen prehrane je, da zagotovimo organizmu tista hrana, ki mu omogočajo čim boljše delovanje. Hrana vsebuje različne količine energije, ki jo izražamo v joulih, včasih pa smo govorili o kalorijah. Ogljikovi hidrati so osnovni vir energije. V zdravi prehrani naj bi z njimi dobili vsaj 50 odstotkov kalorij. Njihov delež praviloma niha od 60 do 70 odstotkov energetskega vnosa. Po zgradbi jih delimo v enostavne in sestavljene.

Glukoza je ogljikov hidrat (sladkor), ki ga skeletne mišice z lahkoto uporabijo za mišično delo in jo shranjujejo kot glikogen. Ogljikove hidrate, ki jih pojemo, funkcionalno delimo glede na to, do kakšne mere hitro povečajo koncentracijo glukoze v krvi. To lastnost hrane imenujemo glikemični indeks.

Določena škrobna hrana (pečen krompir, maltodekstrini), ki sicer vsebuje pretežno sestavljene ogljikove hidrate, ima podoben glikemični odziv, kot če bi zaužili enostavni ogljikov hidrat. Uživanje enostavnih ogljikovih hidratov sahara ali fruktoze povzroči manjši dvig glukoze v krvi, kot uživanje živil s sestavljenimi ogljikovimi hidrati, kot so kruh, kuhan krompir ali koruzni kosmiči.

Med dolgotrajnim naporom bomo uživali hrano z visokim glikemičnim indeksom. Po dveh do treh urah napora pri 60 do 70 odstotkih maksimalne porabe kisika izčrpamo zaloge glikogena v mišicah. Mišično delo je tako odvisno od energije, ki ga mišice prejemajo po krvi.

Zaloge ogljikovih hidratov so v telesu omejene. Porabljamo jih so-

foto D. Čizmek

Z redno telesno aktivnostjo bomo učinkovito izboljšali presnovne procese v mišicah in tako dosegli racionalno porabo energije.

razmerno glede na intenzivnost napora. Večja kot je zaloga ogljikovih hidratov v telesu pred naporom, boljša je naša fizična zmogljivost. Obseg, do katerega lahko napolnimo ogljikohidratne zaloge v telesu, je odvisen od vsebnosti ogljikovih hidratov v hrani. Povečamo ga lahko s povečanjem deleža ogljikovih hidratov v prehrani.

Neposredno po naporu so mišice dobro prekrvljene. To je čas, ko je smiselno vnašanje ogljikovih hidratov v organizem, da bi si naredili optimalno zalogo.

Telesni napor, zlasti pa regeneracija po njem, in nekateri športi, s katerimi želimo povečati mišično maso, močno povečajo potrebo organizma po **beljakovinah**. V prehrani naj bi beljakovine predstavljale vsaj 15 odstotkov potrebne dnevne energije. Posamezniki, ki so v fazi regeneracije po težkem treningu ali poškodbi, pa naj bi kar 25 odstotkov dnevno potrebne energije dobili iz beljakovin.

V telesu predstavljajo beljakovine približno 15 odstotkov telesne mase. Kot sestavni del hormonov in encimov imajo pomembno funkcionalno vlogo. Ves čas so v dinamičnem ravnovesju. Nenehno se razgrajujejo in obnavljajo z novimi aminokislinami, ki jih telo dobi iz hrane. 70-kilogramska oseba tako prek dneva potrebuje približno 25 g beljakovin. Intenzivno delo ali trening, predvsem pa regeneracija po intenzivnih dolgotrajnih naporih, poveča dnevno potrebo po beljakovinah za 50 do 100 odstotkov. Tako moramo zaužiti 1,2 do 2 g beljakovin na kilogram telesne teže.

Delež beljakovinske hrane v našem jedilniku je odvisen od naše energijske bilance, splošne sestave hrane, prilagoditev na spremembo prehrane, časovnega odnosa med naporom in zaužitjem beljakovin, tipa napa in spola.

Nezadosten vnos ogljikovih hidratov povzroči hitrejšo porabo mišičnega glikogena in glikoge-

na iz jeter, kar vodi v večjo porabo beljakovin med naporom. Ob intenzivni telesni aktivnosti ali premajhnem vnosu beljakovin, se zmanjšajo notranje zaloge beljakovin in fizična sposobnost se zmanjša.

Maščobe so hranila z visoko energetske vrednostjo. V prehrani naj bi predstavljale največ 30 odstotkov vnosa dnevno potrebne energije. V vsakodnevni prehrani je veliko skritih maščob, tako da zelo hitro presežemo 30 odstotkov dnevnih kalorij.

Večji delež maščob v prehrani poveča tveganje nastanka koronarne bolezni, debelosti in drugih kroničnih bolezenskih stanj. Telo vsebuje omejeno zalogo energije v obliki ogljikovih hidratov in ogromno zalogo energije v obliki maščob. Pri maratonskem teku, ki traja 4 do 5 ur za zmerno treniranega rekreativca, porabimo manj energije, kot jo je v enem kilogramu telesne maščobe.

Težava nastane, ko bi moralo telo črpati energijo iz maščob. Maščobe, ki jih lahko uporabimo med naporom, so prisotne v treh oblikah: trigliceridi v maščobnem tkivu, mišicah in krvnem obtoku. Ti so predvsem v obliki maščobnih delcev, ki nastajajo v jetrih (VLDL) in pa hilomikronov, ki prenašajo maščobe, ki se posrkajo iz črevesa.

Ob redni telesni aktivnosti se dogajajo spremembe, zlasti na ravni encimov, ki omogočajo bolj učinkovito izrabo maščob. Zaradi učinkovite uporabe maščob bomo lahko zaščitili omejene zaloge ogljikovih hidratov.

Med maščobno hrano bomo izbirali takšno, ki je predvsem bogata z omega-3 kislinami. To so ribe, predvsem morske, kot sta losos ali morski list, laneno in olivno olje. Priporočene so še maščobe iz avokada, kikirikijevega masla, temne čokolade in oreščkov. Vsebnost maščob v prehrani žensk je lahko, zaradi drugačne hormonske slike, do 5 odstotkov višja kot pri moških.

Varčno ravnanje z energijo

Zdravo prehranjevanje pa ni vedno zagotovilo, da bomo s hrano dobili tudi dovolj razpoložljive energije, ki bi zadovoljevala naše zahteve in pričakovanja. Zagotoviti moramo dobro prebavo in normalno presnovo. Od zaužite hrane naj bi v telesu ostalo kar največ.

Zato bomo pogostejše uživali manjše obroke in tako razbremenili prebavila. Ob hrani bomo uživali. Jedli bomo počasi in hrano dobro prežvečili, za kar potrebujemo zdravo in močno zobovje. Odpraviti moramo morebitna vnetja želodčne ali črevesne sluznice. Poskrbeti moramo za dobro funkcijo pljuč, saj ob kemijskih procesih v telesu nujno potrebujemo kisik, ki zagotavlja ustrezno izgorevanje.

Potrebni so tudi številni minerali in vitamini, ki pospešujejo energetske procese. Zadnja leta je vse pomembnejši koencim Q 10.

Odpravili bomo morebitne lastne strahove in depresivnost. Življenje optimistov je lepše, zanj pa potrebujejo bistveno manj energije.

Jetra, v katerih imamo zaloge glikogena in kjer tečejo številni presnovni procesi, bomo varovali pred škodljivimi strupi, kot so alkohol, droge in morebitna nepotrebna zdravila. Dovoz energije v tkiva je odvisen od prenašalca - krvi ter dobro prehodnih poti - žil. Za učinkovit in hiter transport energije do porabnika pa bo poskrbelo živahno in močno srce. Opustiti moramo nezdrave razvade in odpraviti dejavnike tveganja za razvoj zgodnje ateroskleroze.

Z redno telesno aktivnostjo bomo učinkovito izboljšali presnovne procese v mišicah in tako dosegli racionalno porabo energije. Z manj bomo tako zmogli več. Življenje bo učinkovitejše in manj naporno.

prim. Janez Poles,
dr. med. - internist

Preskus hoje na 2 km

Športno društvo je v sodelovanju z Zdravstvenim domom Velenje v sklopu projekta Skrb za zdravega delavca 24. septembra petič zapored organiziralo preskus hoje na 2 kilometra.

Letos se ga je udeležilo 49 zaposlenih, od tega 23

sodelavk in 26 sodelavcev. Organizatorji vsako leto na podlagi rezultatov testa lahko ugotovijo tudi precej pozitivnih učinkov preskusa.

Razveseljiva so dejstva, da ima preskus hoje na 2 kilometra na eni strani stalne udeležence, da se zanj odločijo tudi vedno novi sodelavci ter da k preskusu pritegnejo tudi svoje družinske člane.

Testiranje poleg hitre hoje – že nekaj let je pot speljana okoli Škalskega jezera – spremlja merjenje telesne teže, višine, krvnega tlaka, krvnega sladkorja in holesterola v krvi ter trigliceridov. Rezultat testiranja je podatek o maksimalni aerobni zmogljivosti posameznika.

Kaj kažejo letošnji rezultati?

Srednja vrednost **indeksa telesne mase** za celotno skupino je 27,2 (ženske 25,21, moški 27,2), kar pomeni, da je bila povprečno izmerjena čezmerna telesna teža (indeks 25,0 – 29,9).

36,7 odstotka udeležencev je doseglo **povprečen indeks telesne zmogljivosti**, kar predstavlja največji delež celotne skupine. 30,6 odstotka udeležencev je imelo indeks malo pod povprečjem, 17,3 odstotka veliko pod povprečjem in 2 odstotka veliko nad povprečjem. Pri 63,2 odstotka udeležencev je bil zabeležen povišan indeks telesne mase.

Srednja vrednost izmerjenega **krvnega tlaka** za celotno skupino je bila 135/82 (ženske 131/80, moški 140/85). Srednja vrednost količine **sladkorja v krvi** za celotno skupino je bila 4,6 mmol/l (ženske 4,46, moški 4,7). Oba rezultata sta dobra.

Udeležencem preskusa je njihove rezultate letos komentirala in jim dajala nasvete za zdravo življenje dr. Ilijana Markoš Krstulović iz ZD Velenje in z njenim pristopom so bili vsi zelo zadovoljni.

Med testiranjem je bilo ugotovljeno tudi, da so slabše rezultate dosegli tisti udeleženci, ki so se preskusa hoje na 2 km udeležili prvič, boljšega pa »povratniki«. Torej se izplača! In dovolimo si sklepati, da vsi, ki se preskusa udeležijo, na podlagi (slabših) rezultatov in dobljenih nasvetov poskušajo spremeniti način življenja, začnejo posvečati večjo skrb zdravi prehrani in gibanju. Torej se izplača tudi podjetju! Roko v pomoč in spodbudo pa smo v okviru projekta Skrb za zdravega delavca letos znova ponudili tudi vsem, ki želijo zmanjšati preveliko telesno težo. 4. oktobra se je namreč začela letošnja Šola hujšanja. Sedaj jo obiskuje 14 udeležencev in želimo jim veliko uspeha!

Diana Janežič

TESTIRANJE TELESNIH SPOSOBNOSTI

ZA ČLANE ŠPORTNEGA DRUŠTVA PS PV

Ugotovljeno je, da telesna neaktivnost dva krat bolj poveča tveganje za nastanek in napredovanje žilno-srčnih bolezni kot najbolj razvpiti slabi dejavniki, kot so kajenje, visok pritisk ali visok holesterol.

Ugotovljeno je tudi, da je aktivni življenjski slog pomemben in učinkovit varovalni dejavnik zdravja - torej, aktivno življenje je neke vrste »preventivna medicina«!

Menimo, da se zaposleni premalo zavedajo, kako je telesno gibanje pomembno, potrebujejo motivacijo, vodenje, spodbude in občutek varnosti, včasih jim preprosto manjka znanja in idej, kako se lotiti telesnega gibanja, kako in kje začeti, da bi ob svoji telesni dejavnosti tudi uživali. Če se pri nekem početju ne zabavamo ali pri njem ne uživamo, z njim slej ko prej nehamo.

Zato vsem članom športno društvo ponuja testiranje telesnih sposobnosti!

Začetek: **od ponedeljka, 17. 10. 2005 dalje**

Čas izvajanja: **vsak dan od 14.00 16.00** oz. po dogovoru (možnost najave tel: 03/586-6466, 03/899-6480, GSM: 041-500-380)

Kraj izvajanja: **Bela dvorana**

Cena: 500 SIT

Obseg storitve:

Vsem testirancem bomo zmerili telesno težo, utrip in krvni pritisk ter obseg maščob na telesu. Opravili bodo test na sobnem kolesu, ki bo pokazal stopnjo njihove telesne pripravljenosti. Testirancem lahko pripravimo tudi program vadbe za izboljšanje njihove pripravljenosti.

Kolesarski izlet po koroško-salzburški pokrajini

Čeprav letos vreme ni bilo najbolj naklonjeno kolesarjenju, smo se štirje sodelavci iz Premogovnika odločili za dnevno turo v sosednji Avstriji. Izbrali smo prvi vikend v septembru, predvsem zaradi končanih dopustov in zaradi bolj stabilnega vremena v visokogorju, kjer smo nameravali kolesariti.

Kolesarsko pot smo začeli v kraju Winklarn ob čudoviti reki Möll, ob kateri smo se peljali približno 30 km po lepo označeni kolesarski poti do Oberverlaha. Tu smo začeli s prvim vzponom do kraja Mallnitz. Premagati je bilo treba višinsko razliko približno 600 m na razdalji 8 km. V Mallnitzu, ki leži na avstrijskem Koroškem, smo se vkrcali na avtovlak, ki nas je po dobrih petnajstih minutah vožnje skozi tunel pripeljal na salzburško stran. Kolesarjenje smo nadaljevali iz Bad Gasteina mimo mondenih smučarsko-rekreativnih centrov po dolini Gastein, ki je znano kot najbolj priljubljeno avstrijsko smučarsko-topliško območje, kjer ne manjka tudi golf igrišč.

Do naslednjega našega cilja, Kapruna, smo morali prevoziti blizu 60 km. Peljali smo se po lepo označeni kolesarski poti, ki poteka večinoma ob rekah. Srečevali smo veliko kolesarjev tudi iz drugih evropskih držav, saj tu poteka pomembna kolesarska povezava med znanimi turističnimi centri.

Še pred prihodom v Kaprun smo se ustavili ob jezeru Zell am See. Ogledali smo si nekaj turističnih zanimivosti, predvsem pa smo nekaj več časa namenili ogledu spominske sobe, ki je postavljena v spomin umrlim v predoru zobate železnice na ledenik Kitzsteinhorn. Prespali smo v enem izmed hotelov v Kaprunu, katerega lastnica je naša rojakinja.

Drugi dan, po zajtrku, pa se je začelo zares. Kaprun leži na nadmorski višini 750 m, naš cilj pa je bil gorski prelaz Hochtorn na višini 2.504 m, ki povezuje koroško in salzburško pokrajino. Prvih 15 km se cesta ni tako strmo vzpenjala, potem pa se je začel boj z višinskimi metri. Pri tem je najtežje, ker te na vsaki serpentin spremlja podatek na tabli, na kateri višini se nahajaš in lahko si mislite, kakšne misli imaš pri tem: »Oh, šele!«

Na višini 2.450 m se je vzpon za nekaj časa končal, saj smo se spustili za približno 100 m, a žal smo jih morali v naslednjih 2 km nadoknaditi. Tako smo po 7 urah kolesarjenja premagali 1.850 višinskih metrov in prikolesarili na gorski prelaz Hochtorn, kjer smo se ustavili in napravili nekaj čudovitih spominskih posnetkov.

Naenkrat nam je vreme, ki nam je bilo vseskozi naklonjeno, obrnilo hrbet. Začelo je močno deževati, padala je sodra, pihal je močan veter, razvilo se je pravo neurje. Kljub temu pa smo se morali spu-

stiti v dolino mimo Heiligenbluta do Winklerna, kjer smo prejšnji dan začeli kolesariti in imeli avtomobil.

Čeprav smo v dolino prikolesarili premočeni do kosti, so bili občutki, da smo dosegli cilj, čudoviti in zmagoslavni. Prevozili smo 215 km ter premagali približno 2.600 višinskih metrov.

Samo Korelc, Marjan Ostruh, Jože Kimperk in Jože Jelen se zahvaljujemo športnemu društvu, katerega člani smo vsi, za prispevek pri uresničitvi našega načrta.

Jože Jelen

Športno društvo vabi...

Zimski bazen Velenje

znova obratuje.
Želimo vam obilo užitkov ob rekreaciji v njem.

Fitnes klub Skala

Od 15. oktobra lahko člani športnega društva obiskujejo fitnes klub »Skala« na Šmarški 52 v Velenju in koristijo 40-odstotni popust za posamezne obiske in za mesečne karte po veljavnem ceniku.

Začetni tečaj Tai Chi Chuan

Center za Tai Chi Chuan razpisuje začetni tečaj Tai Chi Chuanin Qi Gong. Vpis in predstavitev te stare kitajske veščine gibanja in meditacije bo v četrtek, 27. 10. 2005, ob 19.30 uri v osnovni šoli Šalek v Velenju.

Tečajnino bo mogoče odplačati obročno, imetnikom izkaznice športnega društva Premogovnik bo priznan 15-odstotni popust.
Informacije: GSM:041 419 869

Terme Olimia, nočno kopanje sobota, 19. novembra

Odhod ob 8. uri izpred Rdeče dvorane. Od 20. ure nočno kopanje v Wellness centru Termalija, večerja v restavraciji, v katero vstopite kar v kopalkah. Ponudba centra Termalija: 10 različnih savn. Ob 24. uri odhod proti Velenju.
Cena izleta je 3.400 SIT. Prijave in informacije pri športnem društvu do 14. novembra. Telefona: 5-899-6424 ali interno 18-20. Število mest je omejeno!

15. teniški turnir

1. oktobra je na teniških igriščih TRC Jezero potekal 15. tradicionalni teniški turnir Premogovnika Velenje. Sodelovalo je 32 moških in 6 žensk. Pri ženskah je bila najboljša **Štefka Lesjak**, ki je v finalni igri premagala Mileno Krofl. Tretje mesto je pripadlo Dijani Žagar.
Moški so igrali v starostnih skupinah. V skupini nad 40 let je zmagal **Evgen Roškar**, ki je bil v finalu boljši od Žarka Boškoviča. 3. - 4. mesto sta zasedla Adem Bišič in Marjan Velunšek.
V skupini do 40 let je zmagal **Muharem Halilović**. Drugo mesto je zasedel Jure Goličnik, 3. - 4. pa Mirko Lorgier in Janez Kuzman. V tolažilni skupini je bil prvi Emil Virant, drugi pa Andrej Goršek. Absolutni zmagovalac turnirja pri moških je bil Muha-

2. zaključni ples športnega društva

Zabava, ki je ne smete zamuditi!
Vabimo vse člane športnega društva na zabavno, športno, družabno prireditev v soboto, 10. decembra, ob 18. uri v gostišču Rednak v Šoštanju (za stavbo notranje opreme Gorenje).
Zabaval vas bo ansambel »PIKA POKA«, zabavo bomo popestrili z družabnimi igrami, plesom in presenečenjem za vsakogar. Poskrbeli smo tudi za večerjo.
Prijave zbiramo na športnem društvu do 2. 12. 2005, prijavnina je 500 SIT.
Zaključimo sezono aktivno in zabavno!

AKTIVNI ODDIH V KRANJSKI GORI OD 23.12.2005 DO 28.12.2005

PROGRAM ZA 3 ALI 6 DNEVNI AKTIVNI ODDIH Hotel Larix - Grand hotel Prisank - APP Vitranc

Cena polpenzion za hotel po osebi, na dan (Larix, Prisank)	9.400
Najem APP za 4 osebe na dan (bivanje je možno samo do 26.12.2005)	10.000
Najem APP za 5 oseb na dan (bivanje je možno samo do 26.12.2005)	12.000

Cena programa vključuje:

- penzion, polpenzion, najem apartmajev,
- aktivnosti v telovadnici, (odbojka, košarka),
- smučarski tečaj (začetni ali nadaljevalni),
- 3 urno kopanje - (gratis), savna 50% popust,
- fitnes
- slavnostno večerjo (tisti, ki so v apartmaju jo doplačajo 2.000,00 SIT).

DOPLAČILA:

- turistična taksa 360 SIT po osebi na dan se plača v hotelu ob odhodu,
- doplačilo za 1/1 sobo 3.900 na dan,
- doplačilo za kosilo 2.900 SIT,
- nočno sankanje z baklami iz pod Vršiča (v primeru ugodnih snežnih razmer).

POPUSTI:

- otroci do 7 let gratis, od 7 do 14 leta 50% popusta Grand hotel Prisank,
- otroci do 7 let 50% popusta, od 7 do 14 leta 30% popusta hotel Larix,
- člani ŠD imajo 2.000 SIT popusta na ceno aranžmaja,
- brezplačen vstop v HIT CASINO (cca. 3 EUR žetoni),
- 50% popusta pri koriščenju SAVN,
- 10% popusta pri koriščenju VITA PROGRAMOV.

NAČIN PLAČILA:

- v 3 mesečnih obrokih preko odbitkov.

Prijave sprejemamo na sedežu
Športnega društva PS PV do petka, 9.12.2005.

Športno društvo poslovnega sistema Premogovnika Velenje želi
vsem svojim članom prijetne decembrske dni.

JAZ PA POJDEM NA...

...JESENSKI ODDIH

Vikend v Luciji – Hotel Lucija ***
19.990 SIT/ 2 osebi (pet-ned)

3 x nočitev z zajtrkom – Hotel Lucija ***
19.990 SIT/ 2 osebi (ned-pet)

Umag – Hotel Sol Umag ****
6.990 SIT/polpenzion

Umag – Depandansa Park ***
4.990 SIT/polpenzion

Rogaška Slatina – Hotel Sava ****
7.990 SIT/polpenzion

Terme Lendava – Lipov Gaj ****
6.990 SIT/polpenzion

Moravske toplice – Hotel Vivat ****
6.990 SIT/polpenzion

...JESENSKA POTEKANJA

Najlepša Bavarska mesta; 2 dni – 26.900 SIT

Munchen; 1 dan – 8.100 SIT

Madžarska-Budimpešta; 2 dni – 16.900 SIT

Pariz; 3 dni – 84.900 SIT

Salzburg; 1 dan – 6.800 SIT

Zlata Praga; 3 dni – 26.800 SIT

...ODDIH V TOPLIH KRAJIH

Tropska Kuba; 10 dni – 406.800 SIT

Šrilanka s počitnicami; 8 dni – 358.800 SIT

Tanzanija-safari in Zanzibar; 8 dni – 489.900 SIT

Posebne ponudbe za zaključene skupine!

TURISTIČNA AGENCIJA GOST

Rudarska cesta 6, 3320 Velenje

T: 03 897 32 80 M: 051 380 539 I: www.gost-turizem.com

Zahvala

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in dedija
Jožefa Klančnika
se iskreno zahvaljujemo kolektivu Premogovnika
Velenje, rudarjem v častni straži in godbenikom
za spremstvo na njegovi zadnji poti.

Klančnikovi iz Vinske Gore

Zahvala

Ob smrti najinega očeta in brata
Janka Hudournika
se iskreno zahvaljujeva sodelavcem v HTZ IP za iz-
rečena sožalja.

Peter in Edo Hudournik

Zahvala

Ob smrti očeta se zahvaljujem sodelavcem HTZ IP
PC Elektro storitve in sindikatu HTZ za darovane
sveče in denarno pomoč.

Jusuf Muharemović z družino

Zahvala

Ob izgubi mojega očeta
Ivana Oštirja
se zahvaljujem sodelavcem v Jamski strojni služ-
bi in podjetju RGP, enota Kamnolom, za darovano
cvetje in izrečena sožalja.

Sin Janko z družino

V spomin

Franč Hrast

25. september 1985 –
25. september 2005

Minilo je 20 let. Ti
počivaš v svojem mi-
ru in si z nami v na-
ših srcih in naših mis-
lih.

Pogrešamo te.

Hvala vsem, ki se še kdaj spomnite nanj in se
ustavite ob njegovem grobu.

Vsi tvoji

Počitnice malo drugače

Zemeljsko rjave
mlade Himbijke

Po tjulnjih, šakalih in kačah se usmerimo od morja v notranjost dežele - proti gorovju Spitzkope. Ob poti se ustavimo še ob stojnicah, kjer domačinke ponujajo poldrage kamne, ki »rastejo« v nedrjih teh gora. S prijazno staro mamu malo poklepetamo, se nasmejimo, kupimo nekaj lesketajočih mineralov in gremo.

Pozno popoldne prispemo v kamp, ki se razprostira po celotnem področju tega gorovja. Vrhovi so obisijani z soncem in žarijo v vseh možnih odtenkih rdeče-rjave barve. Pogled me spominja na pokrajino iz filmov o Indijancih in kavbojih - res fantazija. Posebno poglavje pa je naša parcela v tem naravnem kampu - to bi morali videti naši sosedi Hrvati. Velika cca 5.000 m², letni WC na rahli vzpetini z razgledom (stranic ni - dobro zračenje), drug WC s tušem pa skrit ob skalah in obdan z bambusom. Sredi parcele pa ogromno drevo z urejenim kuriščem - vse to za 5.000 SIT za obe družini.

Na ta kraj bi lahko človek prišel na poročno potovanje. Kristalno čisto večerno nebo, posuto s tisočimi zvezdami, ogenj, divjačina na žaru in kozarček južnoafriškega kaberna - popoln užitek. Škoda, da ne moremo otrok poslati v kino.

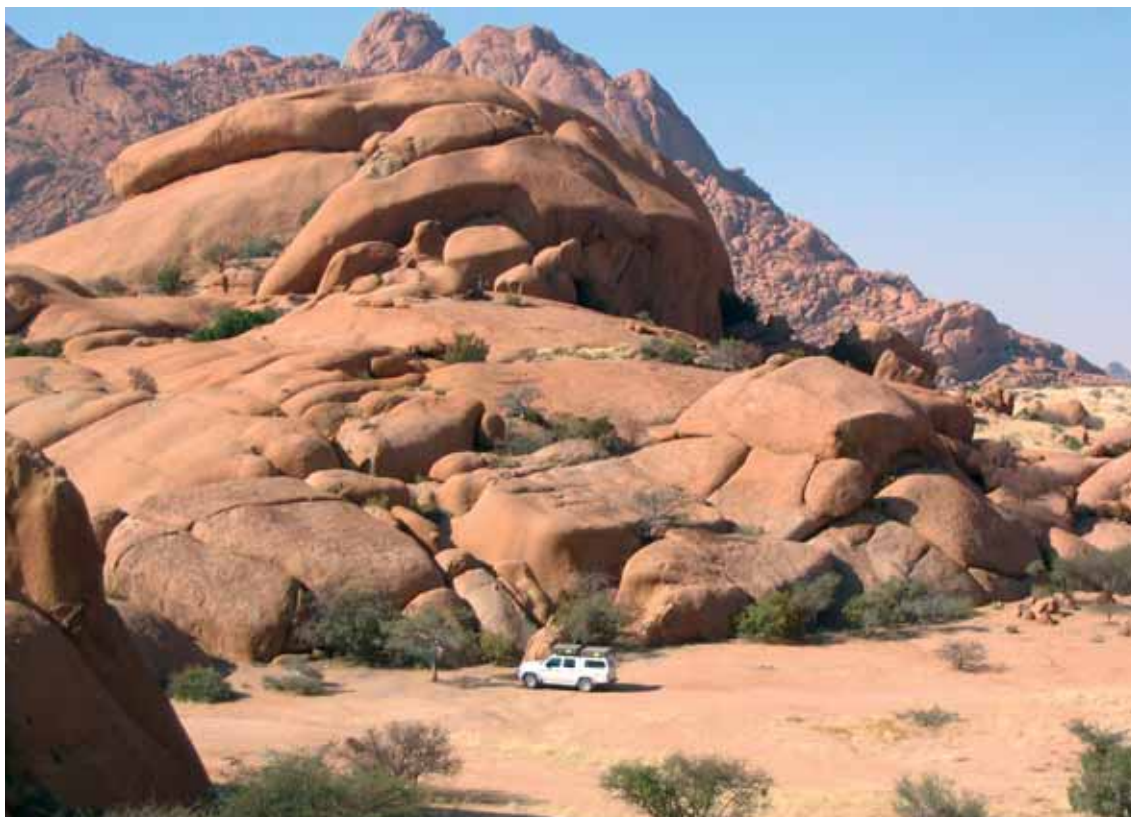
Dekleta in žene plemena Himbe

Pripadnice plemena Himba so nas počakale ob cesti in se prijazno nasmihale. Največja je mlada 18 let, srednja 17 in ta mala 12, imen si pa, žal, nisem zapomnil - telefonov nimajo, ker tu ni signala. Neverjetno, kako so skladne - barvno seveda - z naravo, v kateri živijo. Vse svoje premoženje v obliki nakita nosijo na sebi in po različnosti nakita veš, katera je poročena in katera je še prosta. Celo telo imajo premazano z »otjizumbo«, snovjo, ki je mešanica drobnega peska, masti in dišav. Ščiti jih pred soncem, pa še čedne so zaradi tega.

Trditev, da se ne umivajo, sem dobil iz druge roke - nepotrjeno (malo pa verjetno že, vsaj tu pa tam). Godne za možitev so pri 13 letih, mož pa ima lahko več žena, odvisno od njegovega premoženja - finančnega predvsem. Pa še ceno so nam zaupali: od 11 krav naprej, ena krava pa je vredna...tega pa ne povem.

Za Himbe pravijo, da so eno izmed redkih plemen na svetu, ki se še drži tradicionalnega načina življenja kljub civilizaciji, ki že trka na njihova vrata (heco, ker vrat na svojih kolibah sploh nimajo).

V njihovih vaseh, v katerih živi od 25-50 prebival-

**Najlepši kamp
pod soncem...**

cev, smo redko naleteli na moški svet. Moški čuvajo svoje črede v divjini in pridejo domov občasno. Ko smo jih na poti srečali, so bili kar malo »pribiti« in obdani z steklenicami - verjetno so slavili rojstvo katerega izmed otrok, ki jih je res veliko. Nihče ne ve natančno, koliko članov šteje ljudstvo Himba, ocena pa je med pet in dvajset tisoč. Upam, da bodo zdržali s svojim načinom življenja čim dalj, ker so res unikatni, predvsem ženske.

Varljiva lepota slapov Epupe

Po razdrapani cesti končno prispemo do slapov Epupe. Pravljичni pogled z vrha vzpetine na reko in stotine palm je pravi balzam za oči in dušo. Slapovi v širini nekaj sto metrov bučijo pred nami in voda se izgublja v globino. Razpršene kapljice, pomešane s sončnimi žarki se bleščijo v mavričnih barvah.

Vendar ima ta čar tudi temno plat. Kjer je voda, so tudi komarji in ti lahko prinašajo tudi malarijo. To področje je znano ravno po tem. Zato se veselo mažemo povsod, kjer je to le mogoče.

V reki pa so skriti tudi krokodili, tako da kljub vabljeni vodi raje ostanemo na kopnem. V kampu poleg nam podobnih avanturistov naletimo tudi na domačinko z imenom Marija-washmašin (perica), ki nam je pripravljena oprati naše perilo. Ker te usluge ne potrebujemo, nam proda drva za ogenj. Vsaj nekaj je zaslužila. Pod palmami, ob ognju, klobasah na žaru, debati o jeb...cesti, Himbijkah in poslušanju bučanja slapov je za nami še en dan v Afriki.

In še za prihodnjik: predstavil vam bom narodni

park Etosha, ki je velik kot cela Slovenija, njegove prebivalce - živali in pa, seveda, obisk pri Bušmanih, brez katerih to potovanje ne bi bilo popolno.

Boris Potrč

**Pravljичni so
slapovi Epupa le
od daleč.**

**Poldragi kamni
na prodaj sredi
puščave.**

Skozi najstarejši del Evrope na sever

Vedno me je vznemirjal pogled na zanimivo obliko Skandinavije. Spominjala me je na velikega medveda. Že dolgo sem si jo želela spoznati bolj od blizu, videti, kaj skriva v sebi. Kjer je želja, je tudi pot in tako se je začelo.

V ponedeljek, 1. avgusta, smo krenili na pot udeleženci premogovniške sekcije planinskega društva Velenje. Od prvega cilja, nemškega pristanišča Kiel, nas je ločil skoraj dan vožnje. Za popotniško privajanje smo si ogledali mesto, razprodaje, posedeli na sladoledu in kavi. Proti večeru smo se vkrcali na trajekt, ki nas je po eni noči rezanja valov pripeljal do Goeteborga, največjega švedskega pristanišča.

Od tam smo nadaljevali pot proti severu do kraja Svinesund, kjer smo prečkali norveški mejni prehod. Prispeli smo v norveško prestolnico Oslo, ki med drugim premore kar 22 športnih dvoran, 400 km smučarskih tekaških prog, 10 univerz in številne kolesarske steze. Ogledali smo si kraljevo palačo, mestno hišo in parlament. Očaral nas je ogled Vigelandovega parka 94 človeških skulptur v najrazličnejših življenjskih situacijah od otroštva do pozne starosti. To je življenjski opus največjega norveškega kiparja Gustava Vigelanda.

Ogledali smo si slavnega splav Kon-Tiki – (Sončni Tiki), zgrajen iz trsja, s katerim je Šved Thoralf Ha-

yerdal poskušal dokazati, da so Polinezijsko prvo naselili južnoameriški Indijanci, ne pa ljudstvo iz Azije. S splavom je prečkal Tihi ocean, z ladjo RA II pa je preplul Atlantik.

Slavni prebivalci norveških zalivov

O pomorski preteklosti Norveške pričajo Nansenova raziskovalna ladja Fram ter muzej vikinških ladij iz 9. stoletja, manjši čolni, sani, dvokolnice, različna orodja, blago, oblačila in hišni pripomočki. Vik je stara nordijska beseda, ki pomeni zaliv, zatok. Torej so Vikingi živeli ob zalivih. Bili so prvotni prebivalci Skandinskega polotoka, odlični pomorščaki in osvajalci. Na dolgih plovbah so bili roparji ali trgovci, odvisno od priložnosti. V 9. st. so preplavili ves zahodni svet: Irsko, Grenlandijo, Dansko in Francijo (Normandijo).

Ob koncu pestrega dne smo si ogledali še skakalnico Holmenkollen. Pot nas je vodila prek največjega norveškega jezera Mjosa do kraja Hamar, kjer smo prespali. Naslednji dan smo obiskali skakalnico v mestu Lillehammer, kjer smo obudili spomin na zimske olimpijske igre leta 1994.

Maihaugen je skrival park razstavljenih starih hiš (Skanse park) iz doline Gudbrandsdal. V eni izmed

hiš naj bi živel celo Peer Gynt, norveški epski junak. Pot nas je vodila po omenjeni dolini, poseljeni z značilnimi norveškimi kmetijami, kjer je ohranjeno še tradicionalno kmetovanje. Gojijo rž, oves, krompir in jagode. Žito je bilo še zeleno, sezona jagod pa se je ravno začela. Na tržnici so prav omamno dišale. Spoznali smo pravljíčna bitja Trolle, ki so lahko dobra ali poredna. Lahko bi jih primerjali z našimi škrti.

Čudežen pa je bil pogled na zaplate cvetočega ciproša, razpoteegnjene fjelle (tundre), deloma pokrite s platojskimi ledeniki, večinoma zamočvirjene planote in na smrekove ter borove gozdove. V južnem delu prevladujejo listnati gozdovi. Skrivenčne breze na severu pripovedujejo o svojem težkem življenju, posebno v zimskem času. Tudi številni snegobrani pričajo o resnosti snežnih razmer. Je pa Norveška ekološko zelo ozaveščena država. Zasneženih cest ne plužijo. Jih samo steptajo in ne solijo. Vozijo z ježevkami.

Rastlina beli munec (konjska smrt) tvori preprogo na močvirnatih tleh in spominja na sneg, ki tu zapade včasih že septembra. Na severu so iglasti gozdovi s prevlado smreke in rdečega bora.

Po letu 1960 je Norveška začela s prvimi črpanji nafte in postavljanjem naftnih ploščadi, zato je danes vodilna ravno v tej tehnologiji. Trondheim je eden od centrov visoko razvite norveške industrije, v srednjem veku pa je bil prestolnica Norveške. V mestni gotski katedrali Nidaros, zgrajeni iz kamna lojevca so kronali takratne kralje. Tu so še lese na kraljeva rezidenca in zanimivi stari deli mesta z lesenimi hišami živih barv, od katerih najbolj izstopa oksidno rdeča. Nekoč skladišča na kolih so danes spremenjena v stanovanja ali lokale.

Spoznali smo tudi, kako domiselni so Norvežani, ko smo zagledali napravo za vlečenje kolesarjev navzgor, seveda ne zastoj.

Pogled na številne lesene hiše vsakega obiskovalca navede na sklep, da je les njihov najpogostejši gradbeni material, ki ga v naravi zlepa ne bo zmanjkalo. Gozdovi pokrivajo kar dobro četrtno ozemlje. Pa tudi voda jim ne manjka. Imajo veliko hidroelektrarn, ki dobro izrabljajo moč kratkih rek s strmim padcem.

Na poti čez Steinkjer, mimo kraja Mosjoen, smo z objektivni lovili skakajoče se losose, ki so se trudili po reki čez brzice, da bi prišli v zgornji del reke, kjer se bodo v mirnih vodah drstili. Ko jih opazuješ, ne moreš verjeti, da jim bo uspelo. Nagon po drstitvi je očitno močnejši od toka reke.

Po celodnevni vožnji smo prispeli v nekdanjo trgovsko, danes industrijsko mesto Mo i Rana, ki leži ob fjordu Nordau. Bilo je tiho kot v večini njihovih mest. Kljub vztrajanju sonca na nebesnem svodu vse do pol enajstih zvečer, smo nevajeni dežele polnočnega sonca morali zaspati, kajti naslednji dan so nas čakale nove dogodivščine. Napotili smo se proti Lofotskim otokom. Lep je bil pogled na ledenik Svartisen. Lahko bi rekli, da je Norveška deže-

la, kjer se gorovje srečuje z morjem.

Na sredini gorovja Saltfjellet smo prečkali polarni krog severnega tečajnika, ki leži na 66° 33' zemljepisne širine. Za verodostojnost prekoračenja omenjene točke smo imeli možnost nakupa certifikata pri tamkajšnjem turističnem središču. Stvar je bila vredna 50 kron ali okrog 1.600 SIT.

Lofoti - najstarejši del Evrope

Pot smo nadaljevali prek razgibane fjordske in gorske pokrajine do kraja Skutvik. S trajektom smo se prepeljali na slikovite Lofotske otoke, ki so najstarejši del evropske celine kot tudi celotna Skandinavija. Na 1.800 km² živi okoli 27.000 prebivalcev. Večinoma se preživljajo z ribolovom. Turisti ne potrebujejo ribiških dovolilnic. Naslednji dan smo se napotili proti našemu glavnemu cilju, Nordkappu. Na predpisano hitrost 80 km/h, so nas opominjali številni radarji, podobni ptičjim hišicam.

Naslednje jutro smo se s trajektom prepeljali do mesta Melbu na Alandskih otokih. Ker so povezave s celino slabe, je Kralj Olav V. ukazal povezati čim več otokov z mostovi. Norveška vlada se močno trudi za ohranitev prebivalstva na otokih. Preživetje jim nudijo ribiška industrija, zadnje čase tudi predelava nafte, turizem. Priljubljena oblika turizma je ogled kitov in tjulnjev z ladjami hurtikgruten, ki nudijo turistom tudi hrano. To je nekakšen ribiški safari.

Prenočili smo v mestu Tromso. Je največje norveško in hkrati najsevernejše univerzitetno mesto od polarnega kroga. Imenujejo ga tudi severni Pariz. V njem najdemo kar nekaj zanimivosti, kot so anglikanska arktična cerkev v obliki jader, center polarnih raziskav, polarni muzej, pomorski muzej Roalda Amundsena in še kaj bi se našlo.

Po celodnevni vožnji ob obalni cesti skozi tunel Fattima, ki je speljan 212 m pod vodo in dolg 6.870 m, smo prispeli v mesto Honningsvåg. Od tu nas je do Nordkappa ločilo še dobrih 30 km.

Prihodnjič: Nordkapp in polnočno sonce

Zinka Moškon

okrepčevalnica

RIBIŠKI DOM

POSEBNA AKCIJA V NOVEMBRU

OCVRTI LIGNJI S POMFRIJEM IN TATARSKO OMAKO (od 12h dalje)

Ob škalskem jezeru, v neposredni bližini mestnega stadiona, se nahaja okrepčevalnica Ribiški dom, vpeta v čudovito naravno okolje prelepih jezer. Tukaj vsak najde kaj zase, tudi tisti, ki rib ne lovijo, vendar radi posedijo ob vodi in kaj dobrega popijejo ali pojedjo. Iz okrepčevalnice vas v sončni dan vabi terasa s pogledom na jezero. Ponudba zajema ribje specialitete, mesne jedi, sezonske jedi, domače sladice in ostale jedi po naročilu. Za zaključene družbe in razna praznovanja je na voljo prostor za 60 oseb.

Informacije: Gost d.o.o. Velenje, Tel: 03 5866 600, Gsm: 041873 225, www.gost.si

Nagradna križanka

MUZEJ PREMOGOVNIŠTVA SLOVENIJE

TEKMOVANJE V SMUČARSKEM TEKU IN STRELJANJU S PUŠKO		VZVIŠEN PROSTOR, ODER	POLOŽAJ, SITUACIJA	NIKOLAJ OMERSA	ADAMOVA DRUŽICA	SOPROGA		DUKE ELINGTON	ZVEZA, ZDRUŽENJE	OKROGLA JABOLKO RDEČE BARVE	SLALOMISTKA DABIČ
KDOR BESNI							DVOJINA KARTE, KI OSTANEJO PO RAZDELITVI				
ENAČENJE											
OČE				RUSKA TENISAČICA KURNIKOVA				IGRALKA KRAVANJA PEVKA PRODNIK			
RASTLJNSKA BODICA				MOŠKI, KI SE ZELO LEPO OBLAČI	DREVORED CEVAST ORGAN PO KATEREM TEČE KRI						DANSKI OTOK V MALEM BELTU
LAJANJE						VEČJI KOS POHIŠTVA					
DRŽAVNI UDAR						GRLO					
									ERBLJ NEKDANJI PORTUGALSKI DRŽAVNIK		
AVTOR: DUŠAN KOVAČIČ	HRVAŠKI PEVEC (OLIVER)	CITRONA	NEKDANJI CITROENOV AVTO	ZEMLJIN NARAVNI SATELIT NEPOROČENA ŽENSKA			OBRI	ARHITEKT MIHEVC TIR ŽAGINEGA LISTA			
ŽIVAL V PRVEM OBDOBJU ŽIVLJENJA					STARŠ, KI »NOSI« HLAČE	PRIPRAVA ZA ZAPIRANJE IZLOŽBENE ODPRTINE	PROSTOR ZA AVTO PLAČILO ZA ZAKOL ŽIVALI			STARODAVNA PISAVA	ŽITO, KI DA SIVO MOKO
MEJA RIMSKEGA CESARSTVA					ROPARSKI DELFIN, SABLJARICA		PISATELJICA HERGOLD				
PRTIČ, KI POKRIVA DUHOVNICOVRAT					MANJŠE PLOVILO KELTSKI LJUDSKI PESNIK		OKRASNA RASTLINA				
KAREL OŠTIR			VODNA TEHTNICA TONE KUNTNER					KRANJ ZEMELJSKI TEČAJ		AMERIŠKI KITARIST GRIFFIN ORIENTALSKA PREPROGA	
NAPRAVA ZA SPREJEMANJE TV SUKE					OTO VRHOVNIK KOCKAR		PSIČEK (REDKO) ALBERT EINSTEIN			NATRIJ DEL NOGE, S KATERO SE PES »ROKUJE«	
ŽIVAL S KLEŠČAMI				SLOVENSKA POPEVKARICA (MAJDA)		RT V VZHODNI ŠPANJI KOLESCA V URI		ZEL ZA JUHE	JAPONSKI PISATELJ(SEI) LOJZE FILIPIČ		NAMIZNO PREGINJALO
											
JAPONSKA OBLIKA BUDIZMA							AVŠA, LOLA	ČASTNIK TV ZASLON			
DILETANT									SNOV, KI ZMANJŠUJE TRENJE		
RUDOLF INEMANN					RDEČI KRIŽ MESTNI PREDDEL LJUBLJANE						
GOZDNI DELAVEC											
MOŠTVO, TIM											
HRVAŠKI POLITIK (IVICA)											

Nagradna križanka
Muzeja premogovništva Slovenije
 Napišite gesli iz križanke na dopisnico in jo do 23. novembra pošljite na naslov: Uredništvo Rudarja, Premogovnik Velenje, Partizanska 78, 3320 Velenje.

Nagrade:
 1. 2 vstopnici za ogled muzeja
 2. kapa z napisom
 3. lonček z napisom

Rešitev nagradne križanke **HTZ IP PC Prostudio**, objavljene v Rudarju 7/2005, sta gesli:

»Kvaliteta ima nov naslov« in »Prostudio«.

Nagrajenci:

1. nagrada Pavla Jurkošek, Šaleška c. 18 B, 3320 Velenje,
2. nagrada Ignac Lednik, Tomšičeva 53, 3320 Velenje,
3. nagrada Marko Čerenak, Polže 3, 3203 Nova Cerkev.

Nagrajenci naj se za prevzem nagrade oglasijo v kopirnici Prostudia na Rudarski 6 (steklena direkcija) v Velenju. Čestitamo!

triglav

Dopolnilno zdravstveno zavarovanje po novem pri Triglav zdravstveni zavarovalnici d.d.

Spoštovani!

Verjetno ste že seznanjeni z Novelo Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju /Ur.l. RS št.: 76, 12.8.2005/, ki je pričela veljati s 1. 9. 2005. Bistvo spremembe do sedaj veljavnega Zakona je med drugim tudi v tem, da je dopolnilno zdravstveno zavarovanje okvalificirano kot javni interes Republike Slovenije, ki se izvaja po načelih medgeneracijske vzajemnosti in vzajemnosti med spoloma med vsemi zavarovanci dopolnilnega zavarovanja. Skupaj z obveznim zdravstvenim zavarovanjem predstavlja dopolnilno zavarovanje del socialne varnosti vseh zavarovanih oseb.

Ena izmed zelo pomembnih določb zakonske novele je tudi v tem, da bodo morali vsi zavarovanci skleniti nove, določbam novele prilagojene pogodbe v roku 6 mesecev od uveljavitve zakona, se pravi najkasneje od 1. 3. 2006. Vse zavarovalnice, ki so prilagodile svoje poslovanje določbam novele (gre za zavarovalnice Vzajemna, d.d., Adriatic d.d. in Triglav d.d.) smejo skleniti zavarovalne pogodbe z začetkom trajanja zavarovanja 1. 3. 2006, kar drugače povedano pomeni, da bodo vse pogodbe, ki jih bomo sklenili do 31. 12. 2005, pričele veljati s 1. 3. 2006, do takrat pa seveda veljajo stare zavarovalne pogodbe, sklenjene pri kateri od obstoječih zavarovalnic – Vzajemni ali Adriaticu.

Zavarovalnice, ki so že do sedaj sklepale zdravstvena zavarovanja (Vzajemna, Adriatic) so dolžne najkasneje do 31. 11. 2005 obvestiti vse svoje zavarovance o vseh spremembah, ki jih prinaša zakonska novela in med ostalim tudi o pravici do odpovedi obstoječe zavarovalne po-

godbe. Odpovedni rok za obstoječe zavarovalne pogodbe poteče 31. 12. 2005, po tem datumu pa morajo obstoječi zavarovatelji svojim zavarovancem, ki so iz kakršnegakoli razloga povsem pasivni, ponuditi do 1. 3. 2006 prilagojene, nove pogodbe in katere bo moral vsakdo sprejeti, v kolikor ne bo želel ostati brez ustreznega zdravstvenega varstva.

V tako spremenjenih zakonskih okoliščinah se je Zavarovalnica Triglav, d.d. odločila, da vstopi aktivno na trg zdravstvenih zavarovanj, katerega sta do sedaj pokrivali samo Vzajemna in delno tudi Adriatic. Prednosti, ki jih v primerjavi s konkurenčnima zavarovalnicama ponujamo samo v Triglavu so naslednje:

Triglav je stabilna in močna finančna ustanova z več kot 100-letno tradicijo, ki je hkrati tudi največji zavarovatelj premoženja in oseb v Sloveniji, zato tudi sledi željam večine njenih komitentov, da imajo vsa zavarovanja sklenjena pri eni zavarovalnici.

Triglav uveljavlja princip garancije enake najnižje cene, kar z drugimi besedami pomeni, da bo v primeru, če bosta Vzajemna, d.d. ali Adriatic, d.d. ponudila nižjo ceno, kot pa je trenutna cena Triglava (4.781,00 SIT), tudi Triglav znižal ceno na ta nivo.

Paketni popust – dopolnilno zdravstveno zavarovanje bo možno vključiti v paket premoženjskih zavarovanj in s tem vplivati na višino paketnega popusta pri premoženjskih zavarovanjih Zavarovalnice Triglav.

Prvo mnenje je storitev, ki ponuja brezplačni nasvet zdravnika po telefonu takrat, ko se pojavi-

jo težave ali spremembe v zdravstvenem stanju zavarovanca. Trikrat letno bo vsak naš zavarovanec lahko poklical za brezplačni nasvet zdravnika na vnaprej dano telefonsko številko. Z njim boste lahko opravili krajši pogovor. Zdravnik bo dal nasvet ter ustrezne napotke. Storitve se bo pričela izvajati s 1. 3. 2006.

50 % popust pri vstopni proviziji mešanega vzajemnega sklada Triglav Evropa – popust bo možno uveljaviti v obliki darila kot plačilo dodatnih enot premoženja s strani Triglav DZU. Velja za prvo plačilo vlagatelja do 28. 2. 2006, minimalno vplačilo sredstev je 100.000 SIT.

Dodatni popust za ostala zdravstvena zavarovanja – z veljavnim dopolnilnim Zdravstvenim zavarovanjem pri Triglavu boste lahko kot zavarovanec uveljavljali dodatni 5 % popust za vsa ostala zdravstvena zavarovanja, ki jih boste v prihodnje sklepali pri Triglavovi zdravstveni zavarovalnici.

Humanitarna akcija - z vašim pristopom v dopolnilno zdravstveno zavarovanje pri Triglavu, bo leta v imenu vsakega zavarovanca prispeval 100 SIT za nakup otroških sedežev za vsa reševalna vozila v Sloveniji.

Podajamo Vam še nekaj odgovorov na aktualne teme trženja zdravstvenih zavarovanj in v zvezi z nekaterimi reklamnimi oglasi konkurenčnih zavarovalnic.

CERTIFIKAT

Potrebno se nam zdi opozoriti, da certifikat sam po sebi ne pomeni ničesar, glede na to, da gre zgolj za oblikovanje članskih in ne lastninskih razmerij. Na podlagi certifikata nihče od zavarovancev ne bo dobil nobene delnice, kaj šele dividende, teoretično pa je celo možno, da bodo zavarovanci kot člani vzajemne družbe morali prevzemati določene finančne obveznosti v primeru slabega poslovanja.

Vzajemna družba namreč izhaja iz sistema pravic in obvez, temelječih na sistemu članstva in posledično deljeni premiji, kar pomeni, da v primeru izgube le-to krijejo člani oz. zavarovanci prek povišanih premij ali zmanjševanja obsega njihovih pravic. V Triglavu, ki je statusno organiziran kot delniška družba, pa eventuelne izgube ne krijejo zavarovanci, temveč delničarji. Seveda je teoretično možno, da pride do demutualizacije vzajemne družbe, kar je sicer bilo že zanikano, vendar smo prepričani, da si iz tega naslova nihče ne more kaj prida obetati, v vsakem primeru pa neprimerno manj, kot to znašajo bonitete, ki jih lahko pridobijo pri nas skozi leta trajanja zavarovanja.

Seveda pa je ob tem potrebno opozoriti še na eno pomembno zakonsko določbo, ki jasno in povsem nedvoumno določa, da morajo zavarovalnice zavarovancem po zavarovalnih pogodbah, ki so sklenjene pred uveljavitvijo tega zakona, se pravi pred 1. 9. 2005, najpozneje do konca sedmega meseca po uveljavitvi tega zakona, povrniti neizkoriščeni del plačanih premij

po stanju na dan prenehanja zavarovalne pogodbe, pri čemer ne smejo obračunati nobenih stroškov izplačila. To z drugimi besedami pomeni, da je vsak zavarovanec, ne glede na to, ali je prekinil svoje razmerje z zavarovalnico v času od 1. 9. do 31. 12. 2005 upravičen do povračila neizkoriščenega dela plačanih premij ter da se v tem oziru ne sme delati nobena razlika med tistimi, ki ostajajo pri obstoječi zavarovalnici in tistimi, ki bodo prešli v drugo zavarovalnico.

Morda tudi ni odveč opozoriti, da certifikata nihče ne more prodati, kupiti, dedovati ali kako drugače z njim trgovati.

POČAKAJTE DO OBVESTILA SVOJE ZAVAROVALNICE

Seveda ni nobenega pametnega razloga za kakršnokoli čakanje in odlašanje z odločitvijo, kje bi bilo sklenjeno dopolnilno zdravstveno zavarovanje, in to iz povsem praktičnega razloga, ker vsi ponudniki formalno gledano ne morejo ponuditi ostalih bonitet, ker tržijo izključno zdravstvena zavarovanja, v primerjavi z nami, ki smo kompozitna zavarovalnica.

Drugi praktični razlog, ki pa tudi ni zanemarljiv, pa je v tem, da je za veliko večino ljudi ugodnejše, da ob priliki obiska našega prodajnika izpolnijo oz. podpišejo naše obrazce ter ob priliki ustne razlage tudi razčistijo določene za njih sporne stvari, kot pa da bodo v primeru, če bodo popolnoma pasivni, v času od 1. 1. 06 do 1. 3. 06, morali prevzeti priporočeno pošto, s katero jim bo njihova dosedanja zavarovalnica posredovala novo, preoblikovano pogodbo, ki jo bodo morali prebrati, podpisati, oddati na pošto in plačati poštnino za priporočeno oddajo, medtem ko pri kontaktu z nami po obisku našega prodajnika in dogovoru lahko pričakujejo samo še prejetu polico.

Odločitev o izbiri zavarovalnice za dopolnilna zdravstvena zavarovanja je individualna pravica vsakega posameznika. V primeru sklenitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja je potrebno izpolniti pristopnice z določenimi podatki, kot so davčna številka, EMŠO in številka kartice zdravstvenega zavarovanja. Zato bomo v novembru in decembru organizirali kratke sestanke, kjer Vam bomo z veseljem odgovarjali na dodatna vprašanja ter pomagali pri izpolnjevanju pristopnic. O lokaciji in terminih sestankov boste naknadno obveščeni. Možnost sklenitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja pa Vam je omogočeno tudi prek ostalih prodajnih poti skupine Triglav.

Zaradi prednosti, ki jih ponujamo na trgu zdravstvenih zavarovanj in dodatnih ugodnosti pri ostalih zavarovanjih, smo prepričani, da se boste odločili za nas.

Lepo vas pozdravljamo!

Direktor Zavarovalnice Triglav d.d. OE Celje
Andrej Fijavž, univ.dipl.prav.

VZAJEMNA

Jaz zate, ti zame.

Spoštovani zavarovanci Premogovnika Velenje

Kot verjetno že veste, je s 1. 9. 2005 pričel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki je prinesel tudi vrsto novosti na področju dopolnilnega (dodatnega) zdravstvenega zavarovanja.

Za osebe, ki že imajo sklenjena takšna zavarovanja, te spremembe zakona prinašajo predvsem dve pomembni novosti, in sicer:

- **da se bodo morale na novo opredeliti, pri kateri zavarovalnici bodo od 1. 3. 2006 dalje imele dopolnilno zdravstveno zavarovane in**
- **da se bodo s 1. 3. 2006 spremenili pogoji zavarovanja pri vseh zavarovalnicah s tem, da bo višina premije v okviru ene zavarovalnice enotna, in to ne glede na spol, starost in zdravstveno stanje osebe.**

Vse zavarovalnice bodo zato morale v naslednjih mesecih vse svoje zavarovance pisno obvestiti o vseh spremembah, ki jih prinaša nova zdravstvena zakonodaja, kot tudi pozvati, da se na novo opredelijo glede zavarovalnice, **pri kateri bodo od 1. 3. 2006 dalje dopolnilno zdravstveno zavarovani.**

Vzajemna zdravstvena zavarovalnica d.v.z., bo svojim zavarovancem pisna obvestila glede predhodnih vprašanj posredovala najkasneje **do 30.11.2005, do takrat pa jim svetuje in priporoča, da se ne odločajo o ponudbah drugih zavarovalnic in da s tem v zvezi ne podpisujejo nikakršnih pristopnih ali odstopnih izjav.**

Ponudba za nadaljevanje zavarovanja pri Vzajemni zdravstveni zavarovalnici d.v.z., bo zagotovo zelo ugodna s tem, da bodo njenim članom na voljo še dodatne ugodnosti, kot so: **brezplačno članstvo v sistemu Drugo mnenje, zavarovanje za tujino Vzajemna5000 za 1 tolar, 40% popust pri paketu VzajemnaZeleniGumb ter določeni popusti pri ostalih produktih Vzajemne.**

Poleg tega, pa bodo vsi zavarovanci Vzajemne zdravstvene zavarovalnice d.v.z., najkasneje do 5. decembra 2005 prejeli tudi certifikat o solastništvu Vzajemne zdravstvene zavarovalnice d.v.z..

V prepričanju, da bomo še naprej uspešno sodelovali, vas lepo pozdravljamo.

Vzajemna d.v.z., PE Ravne na Koroškem
Direktor PE Gorazd Dretnik l.r.